

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/369560040>

TÜRKİYE'DE GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER SERHAT ŞEHİRİ ARDAHAN ÖRNEĞİ

Book · January 2022

CITATIONS

0

READS

54

2 authors, including:

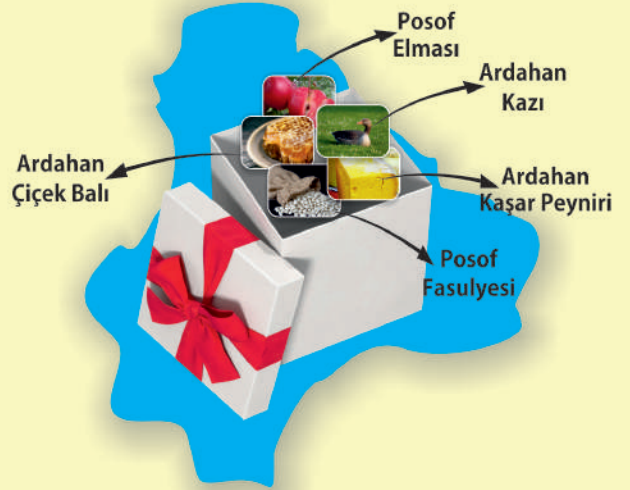
Binali Kılıç

Balıkesir University

33 PUBLICATIONS 68 CITATIONS

SEE PROFILE

TÜRKİYE'DE
GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER
SERHAT ŞEHİRİ
ARDAHAN
ÖRNEĞİ

Dr. Binali KILIÇ
Prof. Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER

Binali KILIÇ - Emel GÖNENÇ GÜLER TÜRKİYE'DE GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER SERHAT ŞEHİRİ ARDAHAN

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Sektörel Mah. Cumhuriyet Cad.
Duraç Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel: (0224) 220 16 72 - 221 04 37
Fax: (0224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com

 Sipariş
www.ekinkitap.com

ISBN: 978-625-8117-01-1

9 786258 117011

**TÜRKİYE'DE
GASTRONOMİK
HEDİYELEŞMELER
SERHAT ŞEHİRİ ARDAHAN ÖRNEĞİ**

**Dr. Binali KILIÇ
Prof. Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER**

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-01-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Sonçağ Yayıncılık

Matbaacılık Reklam

San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı

48/48 İskitler - Ankara

Tel.: (0312) 341 36 67

Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. HEDİYELEŞME KAVRAMI	3
1.1. Hediyeleşmenin Mitolojik Boyutu	4
1.2. Hediyeleşmenin Tarihsel Boyutu	5
1.3. Hediyeleşmenin Kültürel Boyutu	6
1.4. Hediyeleşmenin Sosyolojik Boyutu	9
1.5. Hediyeleşmenin Dinsel Boyutu	11
1.6. Hediyeleşmenin Dijital Boyutu	13
1.7. Hediyeleşmenin Cinsiyet Boyutu	14
1.8. Hediyeğin Bilgi Boyutu	15
1.9. Hediyeğin Ekonomik Boyutu	16
1.10. Hediyeleşmenin Diplomatik Boyutu	16
1.11. Hediyeleşme İle İlgili Atasözleri	19
2. TÜRK TOPLUMLARINDA GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER	23
3. SERHAT ŞEHİRİ ARDAHAN İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	27
3.1. Serhat Şehir Ardahan'ın Gastronomik Değerleri	27
3.1.1. Ardahan Kaz Eti	27
3.1.2. Ardahan Çiçek Balı	28
3.1.3. Ardahan Kaşar Peyniri	29
3.2. Ardahan'da Yapmadan Dönme	30
3.3. Ardahan'dan Tatmadan Dönmenin	37
3.4. Ardahan İline Ait Coğrafi İşaretli Ürünler	40
4. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ	43
5. BULGULAR	45
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	63
7. KAYNAKÇA	67

8. EKLER.....	75
8.1. Araştırmanın Soruları	75
8.2. 23 Şubat Günlük Siyasi & Müstakil Gazete'de çıkan haber	85

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Osmanlı Padişahlarına Verilen Hediyeler	19
Tablo 2: Hediye İle İlgili Atasözleri ve Verdiği Mesaj	20
Tablo 3:Ardahan'da Misafirlere En Az İkrAm Edilen Yemekler.....	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Katılımcıların Cinsiyetleri	45
Şekil 2: Katılımcıların Meslekleri	46
Şekil 3: Katılımcıların Eğitim Durumu	47
Şekil 4: Katılımcıların Yaşı.....	48
Şekil 5: Katılımcıların Aylık Toplam Hanehalkı Geliri.....	49
Şekil 6: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen Veya Gönderilen Gıda Ürünleri (Tarım Ürünleri)	50
Şekil 7: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen veya Gönderilen Yenilen Yabani Bitkiler.....	52
Şekil 8: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen veya Gönderilen Hamur İşleri Yiyecekler	54
Şekil 9: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen/Gönderilen Tatlılar.....	55
Şekil 10: Ardahan'da Misafire En Çok İkrAm Edilen Çorbalar	56
Şekil 11: Ardahan'da Misafire En Çok İkrAm Edilen Et ve Diğer Yemekleri.....	57
Şekil 12: Ardahan'da Gıda Ürünlerinin Hediye Olarak Verilmesinin Nedeni 59	
Şekil 13: Ardahan'da Hediye Gıda Ürünlerinin Gönderilme Şekli	60

ÖNSÖZ

Mitolojideki tanrıların armağanı Pandora'dan, günümüze kadar insanlık tarihi süresince, bazen bir savaş aracı, bazen bir ceza, bazen de bir sevgi göstergesi olarak hediye, toplumların vazgeçilmez davranışı arasında yer almaktadır. Araştırmacılar, sevgilinin bakışını, gülümsemesini, güzel bir sözünü ve sevgilinin ayırdığı zamanı da hediye olarak kabul etmektedir. Bu şekliyle değerlendirildiğinde hediye kavramı ve hediyein kendisi düşüncelerin ötesinde sosyolojik ve psikolojik birçok değer ifade etmektedir.

Kuşkusuz hediye verme duyguların ifade edilme şekli olarak ön plana çıkmaktadır. Serhat Şehri Ardahan'da gastronomik hediyeleşmenin "sevgi göstergesi" ve "gelenek ve görenek" nedeniyle ön plana çıktığı görülmektedir. O halde Serhat Şehri Ardahanlılara sevgimizi ve iyi niyetimizi "gastronomik ürün" hediyeleşmesi ile yapabilir miyiz? sorusu hemen akla gelebilmektedir. Biyolog Margulis ve Sagan derler ki, "*canlı olmanın özü hafızadır, geçmişin bugünde fiziksel olarak varlığını sürdürmesidir*". Bu çerçevede değerlendirildiğinde Serhat Şehri Ardahan kültürel ve sosyolojik geçmişini bugün gastronomik hediyeleşme davranışını sevgi göstergesi, gelenek ve görenek olarak sürdürmektedir.

Hediyeleşmenin insanlar arasında bir bağ kurduğu ve bu bağı sürdürmeye katkı sunduğu görülmektedir. Hediyeleşme, toplumda birçok sorumluluğun, ödüllendirmenin, fedakarlığın, uyumun, onun, duygu yoğunluğunun, dostluğun, dinin, ahlakın, ekonomik yaşamın, sosyolojik ve psikolojik sembollerin somutlaştırılmasına ve yaratılmasına katkı sunan, özrü, şükranı, sevgiyi, ifade eden ve iyiliğin yaşatılmasına katkı sunan bir motivasyon aracıdır. Serhat Şehri Ardahan; tarihi, turistik ve sosyokültürel açıdan birçok marka değerini taşımakta ve Türkiye'de gastronomik değerlerin ve hediyeleşmenin en yoğun olarak gerçekleştiği illerden biridir. Bu çalışma

Serhat Şehri Ardahan ilinin UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na "Gastronomi" teması ile dâhil olma sürecine de katkı sağlaması amacını taşımaktadır.

Dr. Binali KILIÇ
Prof. Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER

GİRİŞ

Hediye, ilkel toplumlardan başlayıp günümüze kadar uzanan bir toplumsal davranış biçimi ve olgusudur. Bu davranış biçimi ve olgusu tarihsel süreç içerisinde devamlı değişim göstermiştir (Doğan, 2017: 5). Hediye, tarih boyunca insan ilişkilerinde önemli roller üstlenmiştir (Tezcan, 2019: 36). Kuşkusuz hediye verme ve alma insanı mutlu etmektedir (Schmid, 2017: 11). Hediye verme; sevdiklerimizi mutlu etme, bağış, ihsan, ödül, teşvik, takdir, yardımlaşma vb. amaçlarına hizmet etmektedir (Önal, 2010: 111). Hediyeleşme, “veresiniz diye veriyorum” ilkesine benzetilmektedir (Birekul, 2014: 37). Oysa hediye verilmiş amacı ne olursa olsun karşılıksız olmalıdır (Önal, 2010: 111). Hediyeleşmek, insanlar arasındaki güzel duyguların ifade edilme biçimi olarak da kabul edilmektedir (Tekin, 2018: 62). İnsanlar arasındaki hediyeleşmelerin, edebi eserlerde de yer aldığı görülmektedir. Örneğin şiirlerde sevgilinin bakışı, gülümsemesi ve güzel bir sözü hediye sayılmaktadır (Önal, 2010: 104). Her şeyden önce hediye daima kendisinin ötesine geçen bir değer ifade etmektedir (Godbout, 2003: 251).

Hediyelerin verildiği zamanlar genel olarak; insan ve toplum hayatı için önemli olarak değerlendirilen ziyaretler, günler, olaylar ve yıldönümleridir. Örneğin; doğum, uğurlama, karşılama, tören, sünnet, düğün, ramazan bayramı, nevruz, ziyaret, vb. durumlar hediyeleşme zamanı olabilmektedir (Önal, 2010: 111).

Hediyeleşme toplumun duygusal tüm ifadelerini temsil etmektedir. Bu nedenle dinsel, ahlaksal, diplomatik, törensel ve ekonomik yaşamda hediye ve hediyeleşmenin önemi büyüktür. Bu çerçevede değerlendirildiğinde hediyeleşmenin bir gönüllülüğten öte bir toplumsal zorunluluk olduğunu söylenebilir (Tezcan, 2019: 29).

Hediyeleşmenin, kişi, zaman, psikolojik, dinsel ve sosyo-ekonomik duruma göre, toplumsal ve kiŐisel bir iletişim aracı olarak önemini koruduğu görülmektedir. Hediye, verilen kiŐiyi mutlu etme ve onlara karşı hislerini belirtmesinin en etkili yoludur (nal, 2010: 103). Tarihi süreç içerisinde, cömertliği ve bağ yaratma eylemini içeren hediyeleşmenin tesadüfi bir seremoni olmadığını söylemek mümkündür. Hediye duyguların değişim, dayanışma, paylaşım aracı, motivasyon, faydacılık, onur ve saygınlık elde etme, kazanırken kaybetme, kaybederken kazanma, birbirine bağlı kalma, birlikte var olma, karşılıklılık, zorunluluk, değiş tokuşun ve hatta modern tüketimin özünü oluşturmaktadır. Hediye vereni yücelten, alanı ise onurlandıran bir toplumsal ve kültürel eylemdir. Hediye verme geleneği birçok toplumun kültürel yapısında yer edinmiŐtir. Hediye verme davranışı birçok sosyal bilimler araŐtırmacıları tarafından etraflıca ve geniş bir Şekilde antropoloji, pazarlama, sosyoloji, kültür ve ekonomi boyutu ile çalışılmaktadır. AraŐtırmacılara göre bu durum, hediyeleşmenin ilkel toplumlardan günümüze uzanan evrensel ve sosyal bir fenomen özelliğinden kaynaklanmaktadır (Köksalan, 2019: 1). Hediyeleşme kavramını, kişiler arasındaki bağları ve ilişkileri geliŐtirmek için duygu, düşünce ve ürünlerin deĐiŐimini olarak ifade etmek mümkündür (Köksalan, 2019: 8).

1. HEDİYELEŞME KAVRAMI

Toplumun tüm kesimlerinde görülen hediyeleşme geleneği insanlık tarihi kadar eskidir. İlk dönemlerdeki hediyeleşme geleneğinin dayanışmaya dayalı ilkel ekonomi kültürünün sonucu olduğu düşünülmektedir. Ancak dini açıdan Tanrı'ya sunulan hediye, Tanrı'dan koruma ve yardımına sığınma olarak açıklanabilmektedir (<https://islamansiklopedisi.org.tr>). Hediye, Arapçada hidayet (hüda, hedy) kökünden gelmektedir. Hidayet ise, yol göstermek, doğru yola iletmek anlamında kullanılmaktadır (Önal, 2010: 103). Farsça'da pîşkeş sözcüğünün hediye ve armağan anlamını taşıdığı görülmektedir (Açıkgöz, 2018: 287). Bununla birlikte insanların, özel günleri hatırlatma, hatırlama ve dostluğu belirtmek üzere birbirlerine verdikleri şeyler hediye olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 2019: 29). Hediye, toplumun vazgeçilmez olduğu en önemli unsurlardır (Önal, 2010: 105). Godbout (2003: 38) ise, hediye veya armağanı *“her şey unutulduğu zaman ve hiçbir şey öğrenilmeden önce var olan şeydir”* şeklinde açıklamaktadır. Türkçe'de armağan kelimesiyle eş anlamda olan hediye, sevgi, bağ kurma ve dostluk belirtisi olarak karşılıksız verilen nesneyi tanımlamaktadır. İnsanlar arasında hediyeleşme aynı zamanda nezaketli bir davranış kuralı olarak düşünülmektedir (Atik, 2019: 167). Türk kültüründe hediye; pîşkeş, tuhâf, inâm, câize, ihsân, lutûf, kerem, atâ, atiye, hibe, teberrû, himmet, bahâ, surre, ülüş gibi kelimelerle ifade edildiği görülmektedir (Kılıç ve Gönenç Güler, 2021: 226). Hediye kelimesi edebi eserlerde; tuhfe, belek, cûd, atâ, bahşîş vb. kelimeler ve dest-i cûd, himmet-i bâlâ, lutf u ihsân gibi tamlamalarla da ifade edildiği görülmektedir (Önal, 2010: 103). Bazı kültürlerde hediyein zorunluluğunu görmek mümkündür (Doğan, 2017: 6). Örneğin Potlaç geleneğinde hediyein değeri ilk hediye verenin hediyesinin dege-

rini geçmesi gerekmektedir (Birekul, 2014: 31). Hediye ile ilgili tanımlar değerlendirildiğinde kişilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmede bir yol ve yöntem olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, hediyeleşme ile bağ kurma, bu bağları güçlendirme ve onur kazanma isteği söz konusudur (Açıkgöz, 2012: 1). Ancak, faydacılığın varlığı ve önemi inkâr edilmemelidir. Genel olarak her yerde öz çıkarın var olduğu bilinen bir gerçektir (Godbout, 2003: 320). Bir Maori atasözünde "Aldığın kadar ver, her şey çok iyi olacak" ifadesi yer almaktadır. Bu atasözde anlatılmak istenen, insanoğlunun evriminin bir ucundan diğer ucuna hikmet anlayışı ve duygusunun değişmediğidir. Serbestçe ya da zorunlu olarak vermenin insan evrimin her aşamasında olduğu ve bunun bir tehlikesinin bulunmadığıdır (Mauss, 2026: 245). Modern bireyin, meta değiş tokuşunun özgecilik veya nezaket değil, maddi çıkar olduğunu; politikanın bir idealler meselesi değil, iktidar ve şiddet meselesi olduğunu; duygusal etkileşimlerin duygularla değil öncelikle cinsellikle yönetildiğini ifade etmektedir (Godbout, 2003: 21). Şiir edebiyatında şair, sevgilinin bakışı, gülümsemesi, hatta sokağın başında görünmesini hediye saymaktadır. Bununla birlikte âşğın sevgiliye verebileceği en iyi hediyesi hediyeğin kendi canı olduğu anlatılmaktadır. Toplumsal ilişkilerde özellikle tören veya kutlamalar, karşılama, uğurlama, görev devir teslimi, ziyaretler, ritüeller ve geçiş merasimlerinde hediyeler vazgeçilmez unsur olarak önemini korumaktadır. Bu nedenle hediye, bağış, ihsan, ödül kavramlarının yanı sıra, teşvik, takdir, yardımlaşma vb. anlamları da yüklenmektedir (Önal, 2010: 104).

1.1. Hediyeleşmenin Mitolojik Boyutu

Efsanelere göre savaşta Truva kentinin ele geçirilmesine sebep olan hediye edilmiş bir at'tır. Bu efsaneden çıkarılacak ders şudur; hediye her zaman iyi niyet ile sunulmayabilir, hediyeğin sinsice ve

haince hazırlanmış bir planın parçası olma ihtimali her zaman vardır. Hediye iyi niyet göstergesi, masum bir hatıra olmasına karşın aynı zamanda; saldırgan, rahatsız edici ve taciz edici olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında hediyeleşmenin dinamik bir yapıda olduğu ortaya çıkmaktadır (Köse, 2015: 53).

Hediyeleşme kavramı özel alanın merkezinde kadın cinsiyeti bulunmaktadır. Kadın daima armağanın bir simgesi olmuştur. Yunan mitolojisinde ilk kadın Pandora'ydı, adı "*her şeyi veren kadın*" anlamına geliyordu. Kadın sadece armağan almakla ve vermekle kalmaz, ayrıca aile sistemleri hakkındaki antropolojik literatürde kadının kendisi de armağan olarak görülmüştür. Ancak, evin durumunu bilen kadınlar genel olarak hediyelerden sorumlu olarak görülmüş ve hediyeleşmeyi daha çok onlar yönetmişlerdir. Bu nedenle, kadınların bu dünyada içleri rahattır. Erkekler, sakar, utangaç, çoğu yerde gülünç, oyunun kurallarını zor anlayan, incelikten yoksun oldukları ve büyük gaflar yaptıkları görülmektedir (Godbout, 2003: 66-67).

1.2. Hediyeleşmenin Tarihsel Boyutu

Hediyeleşme ile ilgili ilk yazılı kayıta antik Mezopotamya'da rastlanılmıştır. Tarihte hediyein ilk rüşvet belgesi ise Sümer kil tabletlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu tablette karşımıza çıkan rüşvet ilişkisi; başarısız olan öğrencinin babası, öğretmeni eve davet edip ziyafet ve değerli hediye vermesidir. Ancak, hediyein rüşvet niteliğinde verilmesi M.Ö. 204'te Roma'da yasaklanmıştır (Köse, 2015: 55).

Kayıtlara göre insanlık tarihindeki ilk aşk şiiri Sumerler'e aittir. 1951 yılında birçok Sumerolog tarafından çalışılan tablet tarihteki ilk aşk şiiri olarak kayıtlara geçmiştir. Veysel Donbaz tarafından çözümlenmesi yapılan şiirde sevgilinin canı hediye olarak yer almaktadır. "*Ey! Bana âşık olan güvey, Annemle konuş (ve) ben sana*

kendimi vereceğim, Babamla konuş, (sana beni) hediye olarak verecektir” (Erkurt, 2021: 24).

Ortaçağda savaştan elde edilen ganimetler askerlere hediye olarak dağıtılmaktaydı (Açıkgöz Ünay, 2012: 4). Hediyeleşmede diğer bir ilkel ticaret örneği ise “Kula”dır. Kula, denizcilerin gittiği limanlarda kendisini bekleyenler ile hediyeleşmesi olduğu söylenebilir (Tezcan, 2019: 30). Bir diğer önemli hediyeleşme geleneği ise, “Potlaç”dır. Potlaç geleneği kendini sahip olduklarından mahrum etme olarak ifade edilebilir. Potlaç, klan şefinin cömert olduğunu göstermeye çalıştığı bir kutlamadır (Kılıç ve Gönenç Güler, 2021: 227).

Türklerde Oğuzlar zamanındaki yağmacılık Potlaç ile benzerlik göstermektedir. Potlaçta mallar yakılıp yıkılmakta ancak yağmacılığta yakılma yıkma söz konusu değildir. Hakanlar veya varlıklı kişiler mallarını yakıp yıkmayıp yoksullara dağıtırlar (Tezcan, 2019: 31). Selçuklularda akrabalar arasında hediyeleşme vardır. Bu hediyeye “Belek” adı verilmektedir (Tezcan, 2019: 32). Osmanlılarda aynı anlayış, Osman Gazi ile beraber hâkim olmuştur (Açıkgöz Ünay, 2012: 6).

1.3. Hediyeleşmenin Kültürel Boyutu

Kültür; toplumların örf, adet, gelenek, görenek, ekonomik ve siyasi unsurların etkisi ile tarihi süreç içerisinde gelişerek ve olgunlaşarak toplumun tüm özelliğini kazanmaktadır. Toplumların yaşam tarzı, yemek ve eğlence kültürleri, doğum ve ölüm ile ilgi tutumları, değer yargıları, hediyeleşme şekilleri ve günleri, yönetim biçimleri, iş yapma davranışları, sanatsal faaliyetleri gibi birçok unsur kültür ile ilişkilidir ve kültür ile şekillenmektedir (Diker ve Deniz, 2017: 191).

Diğer bir tanıma göre kültür, halkın tarihi boyunca oluşturduğu tüm maddi ve manevi değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarılacak şekilde yaşatılmasıdır (Sevimli ve Sönmezdağ, 2016: 18). Kültürün sürdürülerek geçmişten gelecek nesillere aktarımı ancak insanlar arasındaki değiş tokuş davranışı ile mümkündür (Tomak ve Güney, 2014: 26).

Biyolog Margulis ve Sagan derler ki, "canlı olmanın özü hafızadır, geçmişin bugünde fiziksel olarak varlığını sürdürmesidir" tıpkı hafıza gibi armağan da şu anki etkileşimin ötesindeki geçmiş ilişkilerin izlerini muhafaza etmektedir (Godbout, 2003: 247). Kültürün tüm bileşenleri ve özellikleri o kültüre ait bir kimlik oluşturur. Böylece kimlik ile diğer toplumlar birbirinden ayırt edilmektedir. Kimlik, kişilerin varlıklarına da anlam kazandırmaktadır. Örneğin, yiyeceklerin üretimi, tüketimi, hazırlanması, sunulması ve muhafazası gibi faaliyetlerin tamamı kültür ile ifade edilmektedir (Diker ve Deniz, 2017: 191).

Antropologlar hediyeleşmeyi toplumsal ilişkilere verilen önemin bir ölçüsü olarak görmektedir. Hediyeleşme, toplumsal ilişkiler ile birlikte toplumsallaşmayı da önemli ve olumlu şekilde etkilemektedir (Ayaz, 2014: 101). Çünkü günümüzdeki sosyal yaşam karşılıklık ile anlam kazanmaktadır (Tomak ve Güney, 2014: 28). Türk kültüründe, hediyeleşmenin manevi ve sembolik değeri ön planda tutulmaktadır. Buna örnek olarak; "yarım elma gönül alma" deyimini gösterilebilir (Yıldırım ve Pirende, 2019: 311).

Kültürel antropolojide ise hediyeler "saygınlık kazanmak amaçlı servet dağıtımı" başlığı altında ele alınmaktadır (Açıkgöz Ünay, 2012: 3). Yapılan araştırmada, hediyeleşmede zorunluluk ve gönüllülük olduğu görülmektedir. Örneğin, Güney Koreli yetişkinlerde zorunluluk, Kuzey Amerikalı yetişkinlerde ise gönüllülük esasına dayalı gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Japon halkı için hediyeleşme, bireylerin birbirine karşı sorumluluğu niteliğindedir. İran'da ise he-

diyeleşmelerin çoğunluğunun sosyal zorunluluktan yapıldığı antropolojik araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır (Doğan, 2017: 12). Hediyeleşmenin amacı, hediye veren ve alanın ulaşacağı tatmin duygusu, kendini ödüllendirme, menfaat sağlama, iyilik, özür dileme, bağ kurma, fedakarlık, çıkarıcılık, vaziyet kurtarma, grup uyumu vb. nedenlerle yapılabilmektedir (Yıldırım ve Pirende, 2019: 314).

Armağan, günümüzde sosyal hayatın neredeyse bütünü farklı şekillerde etkilemeye devam etmektedir. Bunlar günümüzde nesnelere armağan edilmesi şeklinde olabileceği gibi ihtiyacı olan birine yapılan küçük bir iyilik şeklinde de görülebilmektedir.

Günümüzde hala yeni başlangıçlar hediye ile beslenmekte aksi takdirde bu başlangıçların gelişemez ve işlev göremez olduğuna inanılmaktadır. Hayatın başlangıcı için de bu geçerli olmakta yaşamın kişiye verilmiş bir hediye olarak görülmektedir. Hayat en azından şimdilik ne satın alınabilir ne de zorla elde edilebilir, çoğu yerde, geleneksel olsun ya da olmasın bir aile bağlarının parçası olarak, sadece ve sadece verilir (Godbout, 2003: 33).

Tezcan, (2019: 33)'a göre Türkiye'de geleneksel olarak hediye götürülme veya verilme durumlardan bazıları şunlardır:

1. Yeni doğan çocuğu görmeye giderken,
2. Sünnet olan çocuğa,
3. Dişi çıkan çocuğa,
4. Kur'an-ı Kerim hatmeden çocuğa,
5. Asker uğurlamada,
6. Uzun yolculuklarda,
7. Evlenme törenlerinde,
8. Bayramlarda,
9. Hacca gidişte,

10. Yeni ev görmeye gidildiğinde,
11. Ölümelerde,
12. Uzağa gidip tekrar dönme durumunda gibi.

Ayrıca, Anneler Günü, Babalar Günü, Sevgililer Günü, Yaş Günleri ve bayramlar gibi özel günlerde verilen hediyeler, hediyeleşmenin günlük yaşamda çok önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, Cermen dillerinde "armağan" karşılığı kullanılan kelimenin hem armağan hem zehir ifade ettiği belirtmiştir. Armağan kelimesinin Yunanca "dosis" kelimesinde olduğu gibi hem "öldürücü" hem de "canlandırıcı" olarak kullandığını görmekteyiz (Godbout, 2003: 24).

1.4. Hediyeleşmenin Sosyolojik Boyutu

Hediyeleşmenin arka planında toplumsallaşma, paylaşma ve karşılıklılık gibi farklı boyutlara sahip olgular bulunmaktadır (Başar ve Ateşalp, 2019: 149). Hediyeleşme, insanlar ile bağlantı kurmanın en önemli yolu olmaktadır (Birekul, 2014: 44). Hediyeleşmenin özünde toplumsallaşma, topluluğa dâhil olma, paylaşma, karşılıklılık gibi birçok boyutları olan bir olguyu barındırmaktadır. Sosyolojik açıdan ise; iletişim kurma ve topluluk ile ilişkilerde önemli bağların kurulmasına katkı sunmaktadır (Başlar ve Ateşalp, 2018: 149). Hediye veya armağan sadece alıp-verme ilişkisi olarak düşünülmemelidir. Armağan; güç, yanışma, cömertlik, diğerkamlık, ötekinin üstüne çıkma, bir anlamda sosyal ilişkileri düzenlemek amacıyla yapılan, gönüllülük ve zorunluluk davranışları içermektedir (Birekul, 2014: 65). Hediye veya hediyeleşme evrenseldir. Çünkü hediye ve hediyeleşme toplumun bütününe nüfuz etmiştir (Godbout, 2003: 32). Armağanlar, zımni ve söze dökülmeyenin büyük ağırlık taşıdığı bir dünyayı ifade etmektedir. Armağanın büyüğü ancak kendisine

temel oluşturan kurallar formüle edilmediği sürece varlığını sürdürebilmektedir. Bu kurallar açık hale geldikleri anda, fayton balkabağına dönüşmekte, kralın çıplak olduğu görülmekte ve armağan karşılıklılığa indirgenmiş olmaktadır (Godbout, 2003: 23). Hediye, içerisinde dini duygulara, sevgiye, aşka, güzelliğe ve mutluluğa katkısı bulunan bir sanattır (Schmid, 2017: 10).

Hediyeleşme, kaynaklarda ilkel toplumdan gelişmiş topluma kadarki süreçte; doğum, evlenme, ölüm, bayramlarda, özel günlerde, dinsel törenlerde, politikalarında ve diplomatik ilişkilerinde etkin ve güncelliğini yitirmeyen bir gelenek olarak varlığını sürdürmektedir (Köse, 2015: 55).

Tarih boyunca, gönül almak ve idarecilerin gözüne girmek, vb. sebeplerle verilen hediyelerden çok, sevgililerin birbirlerine verdikleri hediyeler, daha fazla merak uyandırmış ve dikkat çekmiştir. Hediye ile sevgililer birbirlerine hislerini aktarmakla birlikte çoğu zaman sembolik anlamlarda yükledikleri bilinmektedir (Öztürk, 2008: 10).

Hediyenin; dostluk kurma, dayanışma, geleneklerin sürdürülmesi, statü belirleme, saygınlık kazanma, tüketim ekonomisi ve kimliği ifade etme gibi işlevleri bulunmaktadır (Tezcan, 2019: 35).

Hediyeleşmenin insanlarda zihinsel ve duygusal etkiler yarattığı bir gerçektir. Bu zihinsel ve duygusal etkiler; kültürel ve sosyal gereksinim, paylaşım, bireylerin kendini ifade etmesi, bireylerin birbirine bağlılıklarının göstergesi şekilde de ifade edilebilmektedir (Tomak ve Güney, 2014: 27).

Karşılığını yerine getirme hediyeleşmenin temel işlevi olarak kabul edilmektedir. Çünkü hediyeleşme veren ve alan arasında borçluluk hissi oluşturabilmektedir. Bu sosyal borçluluk hissinden kurtulmanın temel yolu hediyeye hediye ile cevap verme olarak görülmektedir (Doğan, 2017: 8).

Armağan her şeyden önce ilişki kurulmasına hizmet etmektedir. Bu ilişki karşılık bulma umudu taşıyan bir ilişkidir. Kısaca, hediye bir nesneden çok mükemmel bir sosyal bağı oluşturmaktadır (Godbout, 2003: 25).

1.5. Hediyeleşmenin Dinsel Boyutu

Hediye kavramı Hıristiyanlık dininde mânevîleştirilmiş ve sembolik bir anlamla doldurulmuştur. Hediyein daha çok Tanrı ve insan arasındaki ilişki çerçevesinde mânevî-teolojik bir terim olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle, hediye Tanrı'nın insanlara verdiği bağışlanmışlıktır (<https://islamansiklopedisi.org.tr>).

Hinduizm'de özellikle Brahmanlar'da hediye verme neredeyse bir zorunluluktur. Brahmanlar'ın tek geçim kaynağı verilen hediyelerden oluşmaktadır. Budizm'de ise bağış anlamında hediye anlayışı doktrinin özünü teşkil etmektedir. Çünkü nefsi yenmek ve ustalığa ulaşabilmek için hediye almak (dilenmek) zaruri olarak kabul edilmektedir (<https://islamansiklopedisi.org.tr>).

Eski Grek ve Roma kültüründe hediye türünün özellikle para olduğu görülmektedir. Hediye verme geleneği daha çok evlilik, çocukluk, erişkinlik gibi dönemlerde yaygın olduğu söylenebilir (<https://islamansiklopedisi.org.tr>).

Kur'ân-ı Kerîm'de hediye ile ilgili özel bir açıklama bulunmamaktadır. Hadislerde ise hediye ile ilgili önemli bilgiler bulunur. *“Hz. Peygamber, hediyeleşmenin kural olarak insanlar arasındaki sevgi ve dostluğu geliştirdiğini, kıskançlık, bencillik ve cimrilik gibi kötü duyguları giderdiğini ve rızkın genişlemesine vesile olduğunu belirterek hediyeleşmeyi teşvik etmiş, verilen hediyelerin haklı bir sebep yoksa geri çevrilmemesini istemiştir”*

(<https://islamansiklopedisi.org.tr>).

Geleneksel toplumlarda dua vermenin/dua okumanın, bir tür hediyeleşme biçimi olduğu söylenebilir. Çünkü ilahi güçlere, tabiata ve insanlara yönelik dua verme/dua okuma bir çeşit “hediyeleşme” veya “kozmetik borç-alacak” hesaplaşmasıdır (Arslan ve Erdem Kük, 2021: 118)

Hediyeleşme veya hediyeenin birçok açıdan ele alınarak incelendiği görülmektedir. Değiş-tokuş biçiminde ekonomik ve siyasal amaçlarla yerine getirilen toplumsal kimliği yansıtan unsurları olması nedeniyle iktisadî antropolojinin de temel konusu olmuştur. Hediyeye alıp vermenin, toplumların dinî, ahlâkî ve ekonomik yaşamında önemli yer tuttuğu düşünülmektedir (Açıkgöz Ünay, 2012: 1).

İslam kültüründe hediye, Allah’ın gönderdiği bir rızık olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle reddedilmemesi gerekmektedir. Hediyeleşmenin, insanlar arasında sevginin oluşmasını sağlayan, ayrıca kin ve nefreti gideren bir unsur olduğuna vurgu yapılmaktadır. Medine toplumunda iyi niyetli bir selam veya sıcak ve değerli bir söz en güzel hediye olarak kabul edilmiştir. Bu davranışların yaygınlaşması ve teşvik edildiği görülmüştür (Öztürk, 2008: 10). Türkiye’de hediyeleşme dinin önem verdiği bir alan olarak görülmektedir. Bu nedenle, hediyeleşme insanlara mistik, ruhani katkılarının olacağını, dinin emredici hükmü olduğu ve yerine getirilmesi gerektiği ayrıca sünnete uygun davranıldığı için önemsendiği ve övüldüğü düşünülmektedir (Birekul, 2014: 138).

Hediyeleşme ile tarifi zor birçok duygu ve düşünce dile getirilebilmektedir. Hediyeleşmeyi Hz. Peygamber, akrabaları, heyetler ve devlet başkanları ile yaparak bu geleneğin sürdürülmesine vesile olmuştur (Tekin, 2017: 61). Hz. Peygamber kendisine gelen ya da gönderilen hediyelere karşılık her zaman mukabelede bulunmuştur (Tekin, 2018: 70).

Sumer’de çocuk sahibi olmak çok önemlidir. Çünkü hem aile kurulmakta hem de çocuğun tanrıların hediyesi olduğuna inanıl-

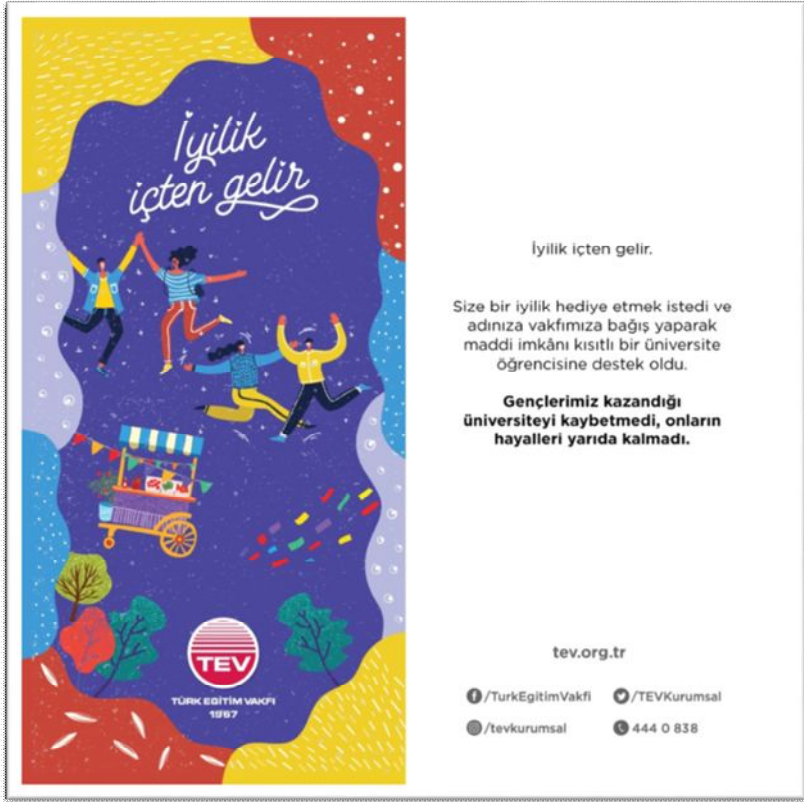
maktadır. Sumer inanışında ‘Evlenmek insani bir meseledir; Çocuk sahibi olmak tanrıların meselesidir’ ifadesi evlilik ile birlikte inanış biçiminin gücünü göstermektedir (Erkurt, 2021: 14).

1.6. Hediyeleşmenin Dijital Boyutu

Hediyeleşmenin insanlar arasında bağ kurma özelliği ve hediye alma-vermenin zincirleme olarak devam etmesi sadakat ve şükran duyguları ile bağlanan bir topluluğun oluşmasını sağlamaktadır. Topluluk içerisindeki hediyeleşme denge ve uyumu da beraberinde getirmektedir (Başar ve Ateşalp, 2019: 165).

Bilgi ve iletişim teknolojileri toplumun ekonomik ilişkilerinin ve davranışlarının değişmesine ve gelişmesine neden olmuştur. Dijital dönüşüm olarak ifade edilebilen bu durum toplumu her yönüyle etkilemektedir. Örneğin internet üzerinden insanlar, online platformlarda anketlere katılabilmekte, alışveriş yapabilmekte, sinema, tiyatro biletleri almakla birlikte hediyelerde alıp gönderebilmekte veya çeşitli çekilişlere katılabilmektedirler (Ünal Miçooğulları, 2018: 6)

İnternet ve sosyal medya sayesinde insanların sanal ortamda bir araya gelmesi, topluluk oluşturması ve enformasyon paylaşması ile farklı hediyeleşme pratiklerinin ortaya çıktığı görülmektedir (Başar ve Ateşalp, 2019: 160). Örneğin, Türk Eğitim Vakfı internet sayfası üzerinden birçok özel gün ve etkinlik için sanal ortamda “Kart Bağışı” başlığı altında sanal kart hediye olarak gönderilmekte ve bu kartın bedeli öğrencilere burs olarak kullanılmaktadır (<https://bagis.tev.org.tr>). Aşağıdaki resimde örnek bir sanal kart hediyesi yer almaktadır.

Resim 1: Örnek Sanal Kart Hediyesi

Kaynak: <https://bagis.tev.org.tr>

1.7. Hediyeleşmenin Cinsiyet Boyutu

Mitolojide, halk masallarında ve kahramanlıklarda “Bir Prenses’in gönlünü kazanmayı dileyenler onun karşısına onun en çok hoşlanacağını düşündükleri bir armağanla çıkmayı adet edinmişlerdir” (Machivelli, 1994: 37). Bu çerçevede değerlendirildiğine gıda ürünleri ve yemekler bir toplumun hafızası, üretim yönetimi, gönül kazanma aracı, tanıma, tanıtma, yaratıcılığını ve beslenme şeklini ortaya koymaktadır.

Geçmişten günümüze her toplumda var olan, toplumun geleneği ve geleneklerine göre şekillenen ve evrensel bir nitelik taşıyan hediyeleşmenin Türk kültüründe özellikle dört kategoriye ayrıldığı görülmüştür. İleri geçiş dönemleri (doğum, düğün, ölüm), ikincisi dini bayramlar, üçüncüsü mevsimlik bayramlar (Hıdırellez, nevrüz, saya, çiğdem), dördüncüsü ve sonuncusu da sevgililer günü/anneler-babalar günü, öğretmenler günü ve yılbaşını kapsayan özel günlerdir. Bu özel günlerde gerçekleştirilen hediye alışverişlerinde bireye yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı, sosyal ve kültürel anlamda kadından ve erkekten beklenen rolleri ifade etmektedir. Yüklenen bu rollerin etkisi her alanda olduğu gibi hediyeleşme de kendini göstermektedir (Başaran, 2019: 92). Hediyeleşme aynı zamanda sosyal sorumlulukların yerine getirildiği bir süreç olduğu ve bu sorumluluğun toplumda genelde kadınlar tarafından yerine getirildiği ileri sürülmektedir. Ayrıca kadınların erkeklere kıyasla hediyeleşmeye karşı daha fazla pozitif tutum sergiledikleri de savunulmaktadır (Doğan, 2017: 10).

1.8. Hediyeleşmenin Bilgi Boyutu

Armağan almak veya vermek karşılıklı bir bilgi birikimini gerektirmektedir. Karşımızdakinin sevdiği veya ihtiyacı olan nesnelere almadan önce kişi ve hediye hakkında bilgiye sahip olunmaktadır. Bununla birlikte, armağanı bir bilgi ve deneyim olarak sunan ilki kişinin Machiavelli olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Machiavelli, krala olan bağlılığına tanıklık edecek bir şey sunmak istemiş; “nice yıllar, nice çabalar ve tehlikeler pahasına” edindiği bilgileri ona az zamanda sağlayacak olan bu eserinden daha değerli bir armağan vermeye gücünün olmadığını ve kralın hoşgörüsüyle karşılayıp kabul edeceğini umduğunu dile getirmiştir (Açıkgöz Ünay, 2012: 6).

1.9. Hediyein Ekonomik Boyutu

Dünya, hediye ekonomisinin 2021 yılında 31.63 milyar \$ olacağı tahmin edilmektedir (Doğan, 2017: 1). Hediyeleşme, pazarlama içeriği yüksek bir fenomendir (Doğan, 2017: 9). Pazarlama bilimi bireyler arasındaki hediyeleşmelere odaklanmaktadır. Bu kapsamda hediyeleşme veya hediye verme davranışı, sosyal ve kültürel bir davranış olmakla birlikte günümüzde en çok da ekonomik bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı dünyasından tüm dünyaya yayılan birçok özel günde hediyeleşmeyle ortaya çıkan ekonomik büyüklük, toplam tüketim harcamaları içerisinde çarpıcı bir paya sahip olmaktadır. Hediyeler, çoğunlukla ekonomik değeri olan nesnelere ve hediyein kabul edilmesiyle oluşan ekonomik borç, karşılıklılık yoluyla mümkün olan en kısa sürede ödenmeye çalışılmaktadır (Belk ve Coon, 1993: 398).

1.10. Hediyeleşmenin Diplomatik Boyutu

Hediye kültürünün tüm toplumlarda uygulamasını görmek mümkündür. İnsanların birbirlerine karşı, sevgi, nezaket, hürmet, gönül alma gibi çok çeşitli maksatlarla uygulanan bu âdetin siyasetin bir unsuru olarak diplomaside kullanılması da yaygındır (Pala, 2021: 292).

Osmanlı padişahlarının kızlarının evlenmesinde ve şehzadelerin sünnetlerinde düzenlenen düğünlere, cülus merasimi ve barış görüşmeleri vesilesi ile Türkistan ve İran'dan hediyelerin gönderildiği görülmektedir. Bu hediyeler arasında değerli halılar din ve edebiyat kitaplarının yer alması hediye ve değeri bakımından kültürel yakınlaşmanın önemini ve değerini göstermektedir (Pala, 2021: 291).

Osmanlı kültüründe, yöneticiler arasındaki hediyeleşme, gücün ve iktidarın bir göstergesi olarak görülmektedir. Saray düğünlerini anlatan metinlerde, başta yöneticiler ile ülke içindeki seçkinler ve

halk toplulukları olmak üzere, yabancı ülke temsilcileri ve elçilerin gönderdikleri hediyeler şunlardır: “*Kitaplar, kumaşlar, giyecekler, mefruşat, kürkler, saatler, kokular, savaşçı askerler ve keniz (köle)ler, koşumları zümrüt bezeli at ve at takımları ve daha birçok kıymetli hediye saray düğünlerinin hediyeleri arasında yer almaktadır*”. Bunların dışında, Osmanlıya gelen ya da Osmanlıdan giden hediyeler arasında “*seccadeler, Acem halıları, elmaslar, yakutlar, altınlar, gerdanlıklar, filler vs.*” yer almaktadır (Önal, 2010: 109).

Diplomatik hediyeleşmelerde, söz konusu hediyelerin, zamanlaması ve kalitesinin bir takım diplomatik yorumlara yol açtığı durumlarda görülmüştür. Örneğin; “*İngiltere Kraliçesi'nin padişahın tahta çıkışı şerefine vereceği hediyelerin III. Mehmet ve Valide Sultan'a yollanmasındaki 4 yıllık gecikme İstanbul'daki elçilik için sıkıntı yaratmıştı. Elçi Barton, Venediklilerin verdiği muhteşem cülus hediyelerini hükûmetine bildirerek İngiliz hediyelerinin hemen yollanmasında ısrar etmişti*”. Bu hediyelerin gönderilme zamanı, nitelikleri ve içerdiği mesajlar açısından mektuplar önemli bir iletişim aracı olmuştur (Önal, 2010: 110).

III. Murad'ın, oğlu Şehzade Mehmed için düzenlediği sunnet düğünü Osmanlı düğünlerinin en muhteşemi olarak bilinmektedir. Avrupa'nın birçok devletleri bu şenliğe temsilciler göndermişlerdi. Bu şenlik XVI. asrın ünlü tarihçisi Gelibolulu Mustafa Âlî, Câmi'ü'l-Buhur Der Mecâlis-i Sûr adlı sûnamesinde manzum ve mensur olarak anlatmıştır. Âlî'nin eserinde, Osmanlı padişahına yabancı devletlerin gönderdiği hediyeler de ayrıntılı olarak yazılmaktadır. Düğünden bir yıl önce davetiye gönderilenler arasında o sırada Halep'te timar defterdarı olarak vazife yapan Gelibolulu Mustafa Âlî de vardır. Gelibolulu Mustafa Âlî, kendi ikbali için de bir vesile olarak gördüğü bu davete icabet ederek, şenliği ayrıntılı olarak anlatan bu eseri yazmıştır (Pala, 2021: 298).

Biyolog Margulis ve Sagan derler ki, "canlı olmanın özü hafızadır, geçmişin bugünde fiziksel olarak varlığını sürdürmesidir" tıpkı hafıza gibi armağan da şu anki etkileşimin ötesindeki geçmiş ilişkilerin izlerini muhafaza etmektedir (Godbout, 2003: 247).

Osman Gazi'nin çeşitli vesileler ile hediye kabul ettiği ve verdiği bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğunda hediyeleşmenin Osman Gazi döneminde karşılıklı olarak alınıp verildiğine dair kaynaklarda dile getirilmiştir (Atik, 2019: 167).

Türk devletlerinde hükümdarlar arasında hediye geleneği yaygın bir şekilde uygulanmıştır. Selçuklular zamanında, at, para, elbise ve değerli eşyalar en önemli hediyeleşme ürünü olduğu görülmektedir (Tezcan, 2019: 32). Osmanlıda hediyeleşme bir güç unsuru olarak görülmüştür. Bu dönemde geleneksel bir devamlılık göstermesinin nedeni bu güç unsurudur (Açıkgöz, 2018: 287). XXI. yüzyılda ise kamusal alanda hediyeleşmeye kısıtlama getirilmiştir. Çünkü bir kültürün diğer bir kültürden üstünlüğü hediyeleşme ile yapılmasına izin verilmediği gibi bütün kültürlerin eşit olduğu görüşü hâkimdir. Ancak, kamuda karşılıklı saygıyı vurgulamak için mali değeri olmayan sembolik hediyeler ön plana çıkarılmıştır. Mali değeri yüksek hediyeler ise kamu mülkiyetine alınmaktadır. Günümüzde diplomatik hediyelerin genellikle sergi salonlarında ve müzelerde sergilenmesi diplomatik hediyeleşmenin alınması ile ilgili politikası gereğidir (Açıkgöz Ünay, 2012: 5).

Tablo 1: Osmanlı Padişahlarına Verilen Hediyeler

KİMDEN	HEDİYE İÇERİĞİ
Şam Beylerbeyi	Bölgeye has üzüm, şeker, kayısı, meyve kurusu, şerbetler (eşribe)
Mısır Valisi	Donanmış atlar, doğanlar, süslü hançer, gulâm, amber, öd, perde, makreme, arka şalı, Hint menşe'li kumaşlar, peşkir, kutnu, bez kumaş, yemeni, abdest peşkiri, vb.
Garp Ocakları (Tunus, Trablus, Cezayir) Beyleri	Mercan tespih, Cezayir ihram ve velensesi, her biri bölgeye has fes ve tüfek, sancak, alem, papağan vb.
Erdel	Şahin, doğan, her biri gümüşten yapılmış ve süslü kupa, kadeh, leğen ve ibrik
Dubrovnik	Lengerî; Eflâk'tan cins atlar, av kuşları ve av köpekleri, gümüş evâni
Boğdan	Av kuşları samur ve uşak (vaşak) kürkleri, gümüş kaplar
Türkmen Voyvodalarından	Cins atlar
Berberler	Değerli taşlarla bezenmiş ustura, berber peşkiri, kapaklı tas, buhurdan, gülâbdan gibi eşyalar
Okçular	Keman ve ok
Çörekçiler	Kendi pişirdikleri çörekleri sunmalarında olduğu gibi yaptıkları işle uyumlu olurdu
Eyalet Valileri, Sadrazam, Yeniçeri Ağası, Mirahur Ağa Gibi Yüksek Memuriyetlerde Olanlar	Yerli, Avrupa ve Hint menşe'li kumaşlar ve samur kürkleri,
Askeriler	Tezhipli Kur'ân-ı Kerim'ler ve başka kitaplar
Diğer	Nisan suyu ve nevrüz macunu gibi şifa veren maddeler

Kaynak: Açıkgöz, 2018: 295.

Osmanlı İmparatorluğunda her meslek grubu padişaha kendi mesleği ile ilgili ürünleri ve eşyaları hediye olarak sunduğu görülmektedir.

1.11. Hediyeleşme İle İlgili Atasözleri

Atasözleri tarih boyunca insanların ortaya koyduğu kalıplaşmış sözlü öğretilerdir. Atasözleri farklı yapılar da şekillense de içerik olarak yaşanan bir deneyimin aktarımı olarak dilsel ve kültürel değerlerin aktarımı özelliğini taşımaktadır. Atasözleri bu değerleri daha etkili kılma, açık, kolay, anlaşılır halde nesilden nesile aktarma ve yazılı hale getirme gibi önemli etkileri bulunmaktadır. Kültürümüzün

HEDİYENİN ANLAMI VE MESAJI	ATASÖZÜ
	Cennet kendilerine yardım edenlere yardım eder. Cennetin kapısını cömert açar.
Verilen şeylerin karşılıklı olduğunu	Almadan vermek Allaha mahsustur. Almadan evvel vermeyi düşün
İnsanlar arasındaki sevgiyi artırmanın bir yolu da hediyeleşmektir Verme eylemi ile ilgili	Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır. Veren el dert görmez. Veren el alan elden üstündür. Veren eli herkes öper. Veren eli kimse kesmez. Verilmiş sadakası varmış. Vermekle mal tükenmez. Vermek almaktan daha hayırlıdır. Elinden gelen hayrı esirgeme. Elinden gelmezse bari dilinden gelsin. Zengin hediye verse sıyırıp alır.
Gizli yapılan, kimden geldiği bilinmeyen yardımlar en değerli olanıdır anlamına gelen Hediye kabul etmenin getirmiş olduğu yük	Verince kırkı gider korku. Sağ elinin verdiği için sol elin görmesin Minnet kadar ağır yük olmaz. Ağır hediye verirsen kaldıramam Veren alır, alan verir.
İşlerinin yapılmasını garanti altına almak isteyen birisi	Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
Rüşvetin yaygınlığına, rüşvet beklentisine, rüşvetin sıradan kabul edildiğine işaret etmektedir çıkar ilişkisi	Selam verdim, rüşvet değildir diye almadılar. Ağızına bir parmak bal çalmak.
Zira size hediye veren kişi hediyeyi verme amacını sizden gizler ve bir müddet sonra sizi hediye aldığınız için ona karşı borçlu çıkarır.	Kaşık ile yedirir, sapı ile gözünü çıkarır. Hediye alan hürriyetini kaybeder
Bir akşam yemeğinde yemeği ısmarlayan kişinin isteklerine hayır denmesi normal bir zamana göre daha zor görünmesi	Ağız yer yüz utanır. Ağız yemese yüz utanmaz.
Hediyeyi beğenmeyenler için	Marsuvanlıya eşek beğendirmek güç olur.
Elinden geldiği halde kimseye yardımda bulunmayanlar için	Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz.
Hediyenin değerine bakılmaması ile ilgili	Bahşış atın dizgini kopuk sayılmaz. Bahşış az da olsa kusuruna bakılmaz.

2. TÜRK TOPLUMLARINDA GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER

Bu bölümde Gastronomik hediyeleşmenin tanımına yer vererek Türk toplumlarında Gastronomik hediyeleşmeler konusu ele alınmaktadır.

Gastronomik hediyeleşmeyi; Bir bölgenin veya yörenin üretimindeki ve tüketilmesindeki özgünlüğü, benzersizliği, lezzeti, tabiatın vermiş olduğu nimet ve özelliği, tarihi, insanların özleminde ve hafızasında, kültüründe ve ekonomisinde önemli bir maddi ve manevi değeri olan gıda, tarım ve hayvancılık ürünlerinin; ihracat, ticaret, pazarlama, tanıtım, halkla ilişkiler, diplomasi, lobi faaliyeti, reklam, sevgi ve saygı göstergesi, gelenek ve göreneklere, yardımlaşma, dayanışma, bazen bir iyiliğin karşılığı bazen de bir hediyein karşılığı olarak akraba, dostlar, üst ilişkisine bağlı olarak arkadaşlara kesinlikle karşılıksız olarak verilen her türlü gıda olarak tanımlayabiliriz.

Pala (2021: 292)'nin aktarımına göre; Orta Çağ Türk devletlerinde tâbi ve metbû devletler arasında hürmet, zafer kutlama, hâkimiyeti tanıtma gibi vesilelerle hediye alınıp veriliyordu. Eski Türk toplumlarında da bu âdetin yaygın olarak kullanıldığını bilinmektedir. Divânü Lugatî't-Türk'te hediye ile ilgili açığ, boşuğ ve but kavramları yer almaktadır. Çin kaynakları Göktürlere gönderilen ve onlardan gelen hediyelerden bahsetmektedir. Orhun abidelerinde Çin'den hediye olarak gönderilen altın, gümüş ve ipekli kumaşlardan bahsedilmektedir. Selçuklu devrine ait Nizâmü'l-mülk'ün Siyasetname'sinde de hediye ile ilgili olarak sılat, saçı ve hilat kavramları geçmektedir. Ayrıca eserin bir bölümü hediye konusuna tahsis edilmiştir Türkiye Selçuklularında hükümdara pîşkeş adı altında

hediye verilmesi âdeti vardı. Hükümdarın devlet merkezi olan Konya'ya geldiğinde kendisine hakk-ı kudûm denen pîşkeşin verilmesi kanundu. Türkiye Selçukluları hükümdarlarının komşu devlet hükümdarlarıyla olan hediye teatisinde daha çok at, altın ve gümüş eşya, mücevher ve değerli kumaşlar kullanıldığı görülmektedir. Gulam ve cariye de hediyeler arasında yer almaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunda, hediyenin veya hediyeyi sunan ile alan arasında birçok hizmete aracılık ettiği görülmektedir. Bunlar; iletişim sağlama, gücün ve iktidarın gösterilmesi, ihtişamın gösterilmesi, yakınlaşma, farklı ülkeler ile yakınlaşma ve devlete politik yararlar sağlama olarak sayılabilir (Önal, 2010: 103).

Türk devlet geleneğinde ve kültüründe hediyeleşme geleneğinin bulunduğu görülmektedir. Padişahların gündelik hayatında da pîşkeş geleneği bulunmaktadır (Açıkgöz, 2018: 297). Nahçıvanı ziyaret eden Evliya Çelebi'ye hediye olarak gönderilen yiyecekler de mutfak kültürünün zenginliğini göstermesi açısından önemlidir. Karşı Kalesi'nde Şahin Dizçöken Ağası, bin kadar beyaz ekmek, yedi sekiz katır yükü meyve, sele şerbetleri gönderildiği görülmektedir. Aynı şekilde İran Şahı'na senede yüz deve yükü ordubari, meceleye Abbasi armutları kurusu, zerdali, kayısı, ayva, encas, kuru üzüm gibi meyvelerin gönderilmesi de yiyecek çeşitliliğini ve bolluğu göstermektedir (Akın, 2019: 57). Anadolu kültüründe meyve, tatlı, içecek, çocuklara küçük şekerlemeler, bazı yörelerde giyim veya aksesuarın hediye olarak verildiği bilinmektedir (Gökçen ve Ulutaş, 2019: 120).

Dede Korkut Hikâyelerinde Dirse Hanın hatununun şu sözleri ziyafetleri vermedeki amaçlardan birini açıklamaktadır: *“Attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç kırdır, İç-Oğuzun, Dış-Oğuzun beylerini üstüne yığnak et. Aç görsen doyur, yalıncağ görsen donat, borçluyu borcundan kurtar, tepe gibi et yığ, göl gibi kırmız sağdır, ulu toy eyle, hacet dile! Olur ki bir ağzı dualının*

berekâtıyla Tanrı bize bir erdemli çocuk verir.” Burada Dirse Hanın vereceği ziyafetin karşılığında istediği şeyin gerçekleşeceğine olan inanç söz konusudur. Nitekim bundan sonra Oğuz Hanın ziyafet vererek ziyafete katılanların duasıyla bir oğlu olduğu görülür (Açık-göz Ünay, 2012: 8).

Tarih boyunca insanların çeşitli vesileler ile birbirlerine hediye verdiği veya hediye gönderdiği yazılı kayıtlardan anlaşılmaktadır. Tarihi süreç içerisinde devletlerarasındaki ziyaretlerde ve yöneticilerin devlet başkanlarını ziyaretlerinde hediye geleneğinin bir usul ve itaat şekli olarak yer aldığı görülmektedir. Bu hediyeler arasında değerli ve kıymetli elmaslar, yakutlar, altınlar, gerdanlıklar, halılar, filler ile birlikte, köle, canlı hayvan, gıda ve tarım ürünlerinde olduğu görülmektedir. Kılıç ve Güler (2021) Afyonkarahisar’da gastronomi ürünlerinin hediyeleşmesi ile ilgili yaptığı çalışmada ağırlıklı olarak coğrafi işaretli ürünlerin hediye vermede ve göndermede tercih edildiği görülmektedir. Çünkü coğrafi işaretli ürünler gerçek anlamda bölgenin en önemli ve değerli ürünü olarak algılanmaktadır. Afyonkarahisar’da hediyeleşme için en çok tercih edilen gastronomik ürünler aşağıda yer almaktadır.

Sultandağı Kirazı-Coğrafi İşaret

Sultandağı Gilli Kirazı-Coğrafi İşaret

Afyon Kaymağı-Coğrafi İşaret

Afyon Sucuğu-Coğrafi İşaret

Afyon Manda Yoğurdu-Coğrafi İşaret

Ağzı Açık (Afyon ağzıaçığı)-Coğrafi İşaret

Afyon Ekmeği (Patatesli)-Coğrafi İşaret

Afyon Kaymaklı Ekmek Kadayıfı-Coğrafi İşaret

Afyon Lokumu-Coğrafi İşaret

Gastronomik ürünlerin hediye olarak gönderilmesinin nedenleri arasında; gelenek ve görenek, gurbette olanlar özlemiş olabileceği, büyükşehirlerde bunların temin edilmesinin zor olacağı düşüncesi ve hediye verilen kişi bu ürünleri sevdiği düşüncesi yer almaktadır.

3. SERHAT ŞEHİRİ ARDAHAN İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

“Yükseklerin diyarı Ardahan, geçmişin ihtişamıyla doğanın hazinelerini bir arada sunan farklı bir coğrafyaya sahiptir. Ardahan, Yalçın dağları, endemik çiçeklerle kaplı yaylaları, heybetli dorukların eteklerindeki buzul gölleri, sarıçam ormanları, kaleleri ve kuleleri, yok olmaya yüz tutmuş kiliseleri, gizemli sınır kasabaları ve farklılıklar mozaiğini yansıtan kültürel zenginliğiyle keşfedilmemiş bir turizm merkezidir”

(<https://www.serka.gov.tr>).

“Ardahan, Türkiye'nin Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Ardahan, Gürcistan ve Ermenistan ile sınırı bulunmaktadır. Ardahan, eşsiz lezzeti olan kaşar peyniri, doğal çiçek balıyla ve ünü herkes tarafından bilinen meşhur kazlarıyla hafızalarda yer etmiştir” (<https://www.serka.gov.tr>).

3.1. Serhat Şehri Ardahan'ın Gastronomik Değerleri

3.1.1. Ardahan Kaz Eti

“Kaz'ın 3000 yıl önce Mısır'da evcilleştirilen ilk kanatlı hayvanın olduğu görülmektedir. Kaz; mitolojilerde kutsal bir hayvan olarak yer almaktadır. Türk mitolojisinde kaz çok akıllı ve bilgiç bir kuş olarak görülür. Eski Türk öykülerinde, kadınlar sık sık kuğu veya kazlara benzetilmiştir. Kaz; Radloffun tespit ettiği Yaradılış Efsanesinde, Divan-ü Lügati Türk'te, Dede Korkut'ta, Noksanî, Kaygusuz Abdal, Viranî ve Pir Sultan Abdal gibi şairlerin şiirlerinde motif ve efsane olarak yer verilmiştir. Ayrıca Kaz'ın Şamanizm'den bugüne kadar çeşitli Türk toplulukların-

da totem ve sembol olarak da kullanıldığı görülmektedir” (Kılıç, 2021: 561).

“Kuş türleri içerisinde kendine özgü özelliği olanı kazdır. Kaz, dünyanın bütün bölgelerinde yaşayabilen ender kuşlardan biridir. Kaz'ın 30'a yakın türü bulunmaktadır. Otlarla beslenen kazlar, tek eşli olup yavrularına son derece düşkündür” (Aytaş, 2019: 76).

“Ardahan Kaz Eti, 24.02.2022 tarihinde coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir. Ardahan ilinde yetiştirilen yerli kazların, Linda ve Çin kazlarının karkas etlerinin kaya tuzuyla tuzlanması ve açık hava veya soğuk odada kurutulmasıyla elde edilen ettir” (<https://ci.turkpatent.gov.tr>).

3.1.2. Ardahan Çiçek Balı

“Ardahan Çiçek Balı, 01.06.2017 tarihinde coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir (<https://ci.turkpatent.gov.tr>). Ardahan Çiçek Balı; şeffaf, parlak bir görüntüye sahip, mevsimin kurak veya yağışlı olmasına bağlı olarak, açık amber tonundan koyu amber tonuna değişmekte, genellikle sarımtırak bazen de haki renkte olabilmektedir. Tadı ise, boğazda hafif yanma hissi bırakır. Ardahan çiçek balının karakteristik özelliğini ortaya çıkaran en önemli faktörlerden birisi arı ırkının “Kafkas arısı” olmasıdır. Kafkas arısı ırkı en uzun dile (6,7 – 7,2 mm) sahip bal arısıdır. Bu özelliği ile Ardahan'ın geneline hâkim olan derin tüplü çiçeklerin nektar kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmekte ve Ardahan'da yaygın, derin tüplü bir bitki olan üçgül çiçeğinden çok iyi yararlanmaktadır (<https://ci.turkpatent.gov.tr>). Ardahan kentinde 300'e yakın bal bitkisi ve 25 endemik tür olmak üzere 2000 tür flora bulunmaktadır. Ayrıca dünyadaki dört önemli arı ırkından biri olan Kafkas Arı ırkının gen merkezidir” (www.tarimorman.gov.tr).

3.1.3. Ardahan Kaşar Peyniri

“İnsanoğlu dünyaya gelişi ile birlikte temel gıdası olan süt ile tanışır. Süt ürünleri içerisinde geniş ürün yelpazesi ile karşımıza çıkan peynirler tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz genelinde de sevilerek tüketilmektedir. Yazılı olarak Kâşgarlı Mahmud’un *Dîvânü Lugati’t-Türk* kitabında uyutmak, uyumuş süt ve peynir anlamlarında “udma veya udhitma” olarak geçen peynir terimi için kurut, çökelek, bışlak, ağrımışık, kesük gibi ifadeler de kullanılmıştır. Peynir, insanoğlunun uygarlığa geçişinin ilk simgelerinden biri olarak kabul edilmekte ve kültür zenginliğinin de bir işaretidir” (Saygılı vd., 2020: 12-13).

“Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan Kars iline bağlı bir köy yerleşmesi olan Boğatepe, Türkiye’de Gravyer peynirinin ilk üretildiği yer olarak tanınmaktadır. Bu köy Ardahan-Kars yöresinin 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Rusların eline geçmesi nedeniyle Rusya’dan göç ettirilen Malakanlar ve Doukhoborların yerleşmesi için kurulmuş ve Büyük Zavot adını almıştı. Yörenin ekolojisinin hayvancılığa ve gravyer peyniri üretimine elverişli olduğu anlaşılınca Rusların daveti üzerine İsviçreli peynir üreticisi David Moser, ilk gravyer atölyesini Boğatepe köyünde kurmuştu. Elde edilen sütün bir saat içinde üretim sürecine girmesi zorunluluğu nedeniyle gravyer tesisinin 1800 m’den daha yüksekte kurulması ve hayvanların yüksek kuşakta otlatılmaları üretim şartının en önemlisidir. Ardahan-Kars yöresinde bulunan pek çok kırsal yerleşmenin ekolojisi bu üretim için uygundur” (Arınç, 2018: 7).

“Kars ilinde (Kars, Ardahan ve Iğdır) kaşar peyniri yapımı Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarına dayanmaktadır. En somut verilere göre, Kars ilinde ilk kaşar peyniri üretimi 1926 yılında Kars ili merkez köyü Kümbetli’de yapılmıştır. Olgun pey-

nir sınıfında yer alan Kars Kaşarı bir dağ kaşarı olup, üretim süreci zaman içerisinde değişime uğramamıştır. Peynirin yapımında kullanılan süt, 1600 civarında çiçekli bitkinin bulunduğu ve bunlardan 80 civarında taksonun endemik, 20 civarında taksonun ise nadir olduğu Kars ve Ardahan ilindeki meralarda otlayan hayvanlardan elde edilmektedir”

(<https://ci.turkpatent.gov.tr>).

3.2. Ardahan'da Yapmadan Dönme

Doğu Anadolu Bölgesi'nin serhat şehri Ardahan, görülmeye değer sayısız güzelliği ile birlikte Türkiye'nin yakın gelecekte ulusal ve uluslararası turizm destinasyonlarından biri olarak görülmektedir. Ardahan'da mutlaka yapılması gereken 10 aktivite şu şekilde sıralanmaktadır;

1. Kışın Çıldır Gölü üzerinde atlı kızağa binip, sarı sazan balığı tutmak.

Kaynak: Yazar'ın Fotoğraf Galerisi

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

2. Yalnızçam kayak merkezinde kristal kar üzerinde kayak yapmak.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

3. Çıldır'da Mozeret geçidinde Aktaş Gölü, Kür Vadisi ve Şeytan Kalesi üçlüsünü seyretmek.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

4. Adının hakkını veren, bunu buraya nasıl yapmışlar diyeceğiniz Şeytan Kalesini gezmek.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

5. Zengin bitki florası ve temiz doğasında gezip soğuk suları ve leziz kırmızı etlerini tadarak Ardahan yaylalarında dolaşmak.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

6. Posof'un yeşil doğasını sonbahar mevsiminde bin bir renkle seyretmek.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

7. Çıldır gölü üzerinde tekne ile dolaşp, Akçakale adasında tarihi hissetmek.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

8. Damal'da ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'e saygıda durmak ve halen daha bizimle olduğunu hissetmek.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

9. Bin bir çeşit çiçekten bal toplayan Kafkas Arısının muhteşem dünyasını izlemek.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

10. Kaşarı Gölü'nde tatarak, kaşara sırrını veren muhteşem doğayı yaşamak.

Kaynak: <https://ardahan.serka.gov.tr>

Ardahan Kalesinin görünüşü.

Kaynak: <https://www.ardahan.bel.tr/ardahan-hakkinda>

3.3. Ardahan'dan Tatmadan Dönmeyin

Ayranaşı

Kaynak: <https://www.serka.gov.tr>

Helle Aşı

Kaynak: <https://www.serka.gov.tr>

Bişi

Kaynak: <https://www.serka.gov.tr>

Mafiş Tatlısı

Kaynak: <https://www.serka.gov.tr>

Hingel

Kaynak: <https://www.serka.gov.tr>

Kaz Eti

Kaynak: <https://www.serka.gov.tr>

3.4. Ardahan İline Ait Coğrafi İŞaretli rnler

Ardahan iek Balı- Menşe Adı-2017

Kaynak:<https://ci.turkpatent.gov.tr>

Damal Bebeği – Mahreç İőareti -2003

Kaynak: <https://www.ges.gov.tr>

Posof Elması/Badele Elması Menşe Adı- 2019

Kaynak: <https://ci.turkpatent.gov.tr>

Posof Fasulyesi- Menşe Adı- 2020

Kaynak: <https://ci.turkpatent.gov.tr>

4. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı, Serhat Şehri Ardahan ilinde yaşayanların hediyeleşmelerde kullandıkları gıda ürünlerini ve misafirlere en çok ikram ettikleri yemeği ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın önemi ise, Serhat Şehri Ardahan ilinin kendisini Türkiye'nin en iyi kaşar peyniri, en iyi çiçek balı ve en lezzetli ve organik kaz üretiminin şehri olarak konumlandırmasıdır. Bunun sonucunda kentteki birçok yiyeceğin hediyeleşmesi ve ikram edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu çalışmayla Serhat Şehri Ardahan ilindeki gastronomik değerlerinin hediyeleşme ve misafire ikram boyutu ele alınmaktadır. Bu çerçevede, bu yiyecekler ve yemeklerin bilinirliği artmış olacaktır. Belki de unutulmaya yüz tutmuş bazı yemekler ve yiyecekler tekrar tüketiciler ve lezzet avcıları tarafından fark edilir olacaktır. Araştırmada yer alan gıda ve yemek adları için öncelikle; “Kılıç, B. (2021). Türkiye'nin Pazarlanabilir, Turistik, Gastronomik, Ekonomik ve Kültürel Değeri Olan Yedigâr Lezzetleri”, “Çimen, H. (2016). Gastronomi Turizmi Açısından Ardahan Mutfağının Önemi” adlı akademik çalışmalardan, “www.ktb.ardahan.gov.tr” ve “<https://www.kulturportali.gov.tr>” adlı internet sayfasından yararlanılmıştır. Yemekler, tatlılar ve gıda ürünleri sorularda gruplandırılarak sorulmuştur.

Çalışmanın uygulanabilmesi için; Trakya Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığından anket ile ilgili Etik Kurul Kararı alınmıştır (Evrak Tarih ve Sayısı: 22.10.2021 tarih ve 29563864-050.04.04-144710 Sayı ile Karar No:2021.08.19). Çalışmanın evrenini Ardahan ilinde yaşayan vatandaşlardan oluşmaktadır. Çalışma 15 Ocak – 30 Ocak 2022 tarihleri arasında yapılmıştır. Katılımcılar her soruda birden fazla seçeneğe cevap verebilmektedir. Çalışma www.ardahanhaber.com.tr

internet adresinde haber yapılmış ve çalışmaya ait anket linki bu haber içeriğinde paylaşılmış olup çalışmaya destek olunması istenmiştir. Ayrıca aşağıdaki kurumlara e-posta gönderilmiş ve bazı yetkililer ile telefon ile görüşülüp anket linki paylaşılmış olup destek istenmiştir.

Ardahan Valiliği

Ardahan Belediyesi

Ardahan Kent Konseyi

Ardahan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Ardahan Ticaret Odası

Hanak Belediyesi

Hanak Kaymakamlığı

Posof Belediyesi

Posof Kaymakamlığı

Çıldır Belediyesi

Çıldır Kaymakamlığı

Göle Belediyesi

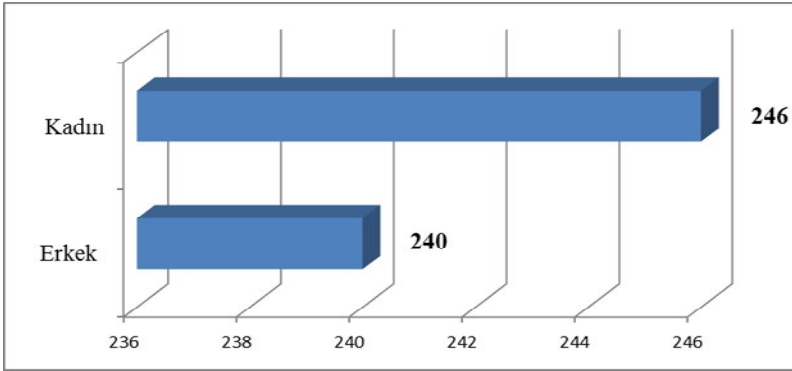
Göle Kaymakamlığı

Damal Belediyesi

Damal Kaymakamlığı

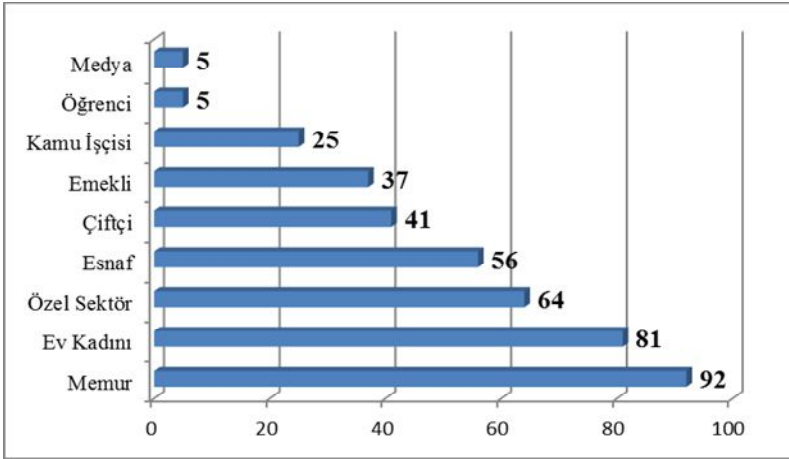
5. BULGULAR

Ankete toplam olarak 406 katılımcı cevap vermiştir. Katılımcıların cinsiyetleri ile ilgili bilgiler Şekil 1’de yer almaktadır.

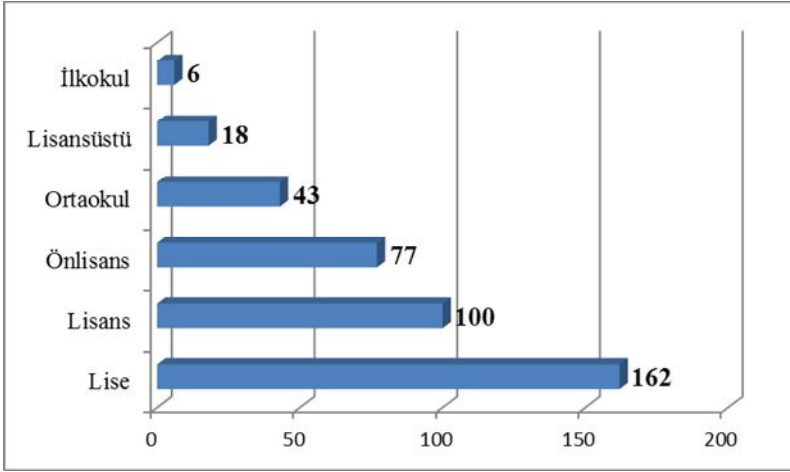
Şekil 1: Katılımcıların Cinsiyetleri

Şekil 1’de katılımcıların cinsiyeti yer almaktadır. 246 katılımcı kadın ve 240 katılımcı ise erkektir. Katılımcıların mesleği ile ilgili bilgilere Şekil 2’de yer verilmiştir.

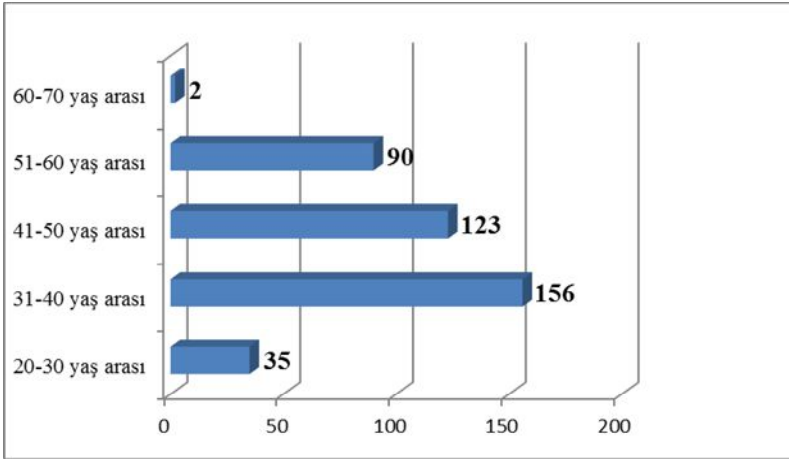
Şekil 2: Katılımcıların Meslekleri

Ankete cevap veren 92 katılımcı memur, 81 katılımcı ev kadını, 64 katılımcı özel sektör çalışanı, 56 katılımcı esnaf, 41 katılımcı çiftçi, 37 katılımcı emekli, 25 katılımcı kamu işçisi, 5 katılımcı öğrenci ve 5 katılımcı ise medya çalışanıdır. Çalışmaya destek veren katılımcıların eğitim durumu Şekil 3'te gösterilmiştir.

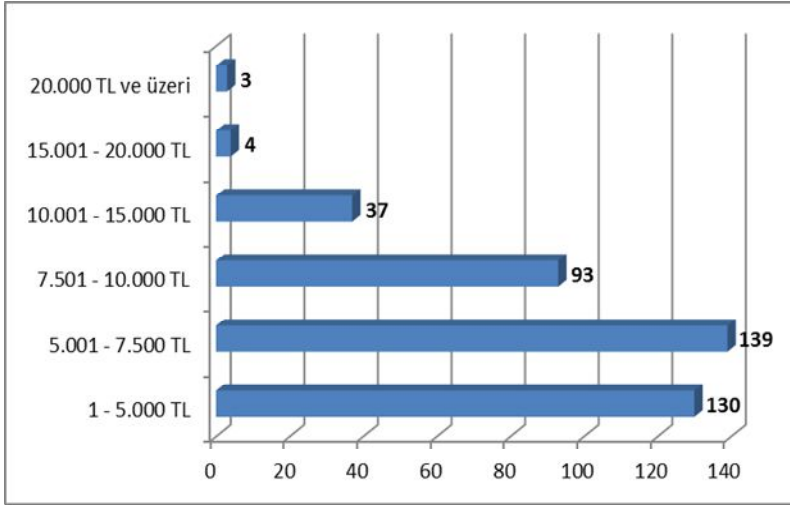
Şekil 3: Katılımcıların Eğitim Durumu

Şekil 3'te görüleceği üzere, 162 katılımcı lise mezunu, 100 katılımcı Lisans mezunu, 77 katılımcı önlisans mezunu, 43 katılımcı ortaokul mezunu, 18 katılımcı lisansüstü mezunu ve 6 katılımcı ise ilkokul mezunudur. Anketeye cevap veren katılımcıların yaş aralığı Şekil 4'de gösterilmiştir.

Şekil 4: Katılımcıların Yaşı

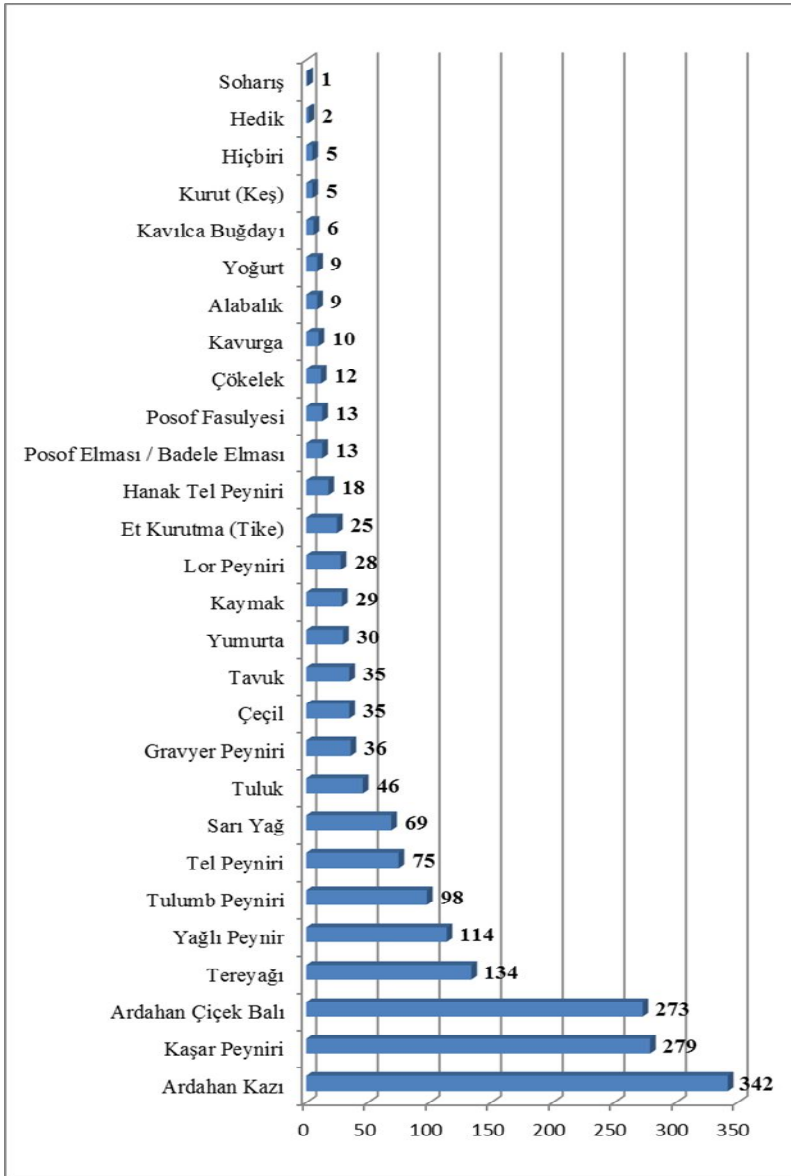
Şekil 4'de katılımcıların yaş aralığı yer almaktadır. Buna göre, 35 katılımcı 20-30 yaş aralığında, 156 katılımcı 31-40 yaş aralığında, 123 katılımcı 41-50 yaş aralığında 90 katılımcı 51-60 yaş aralığında ve 2 katılımcı ise 60-70 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların yıllık toplam hanehalkı gelirine Şekil 5'te yer verilmiştir.

Şekil 5: Katılımcıların Aylık Toplam Hanehalkı Geliri

Şekil 5'te görüleceği üzere ankete cevap veren 130 katılımcının yıllık hanehalkı geliri 1-5.000 TL arasında, 139 katılımcının 5.001-7.500 TL arasında, 93 katılımcının 7.501-10.00 TL arasında, 37 katılımcının 10.001-15.000 TL arasında, 4 katılımcının 15.001-20.000 TL arasında ve 3 katılımcının ise 20.000 Türk Lirası üzerinde aylık hanehalkı geliri olduğu görülmektedir.

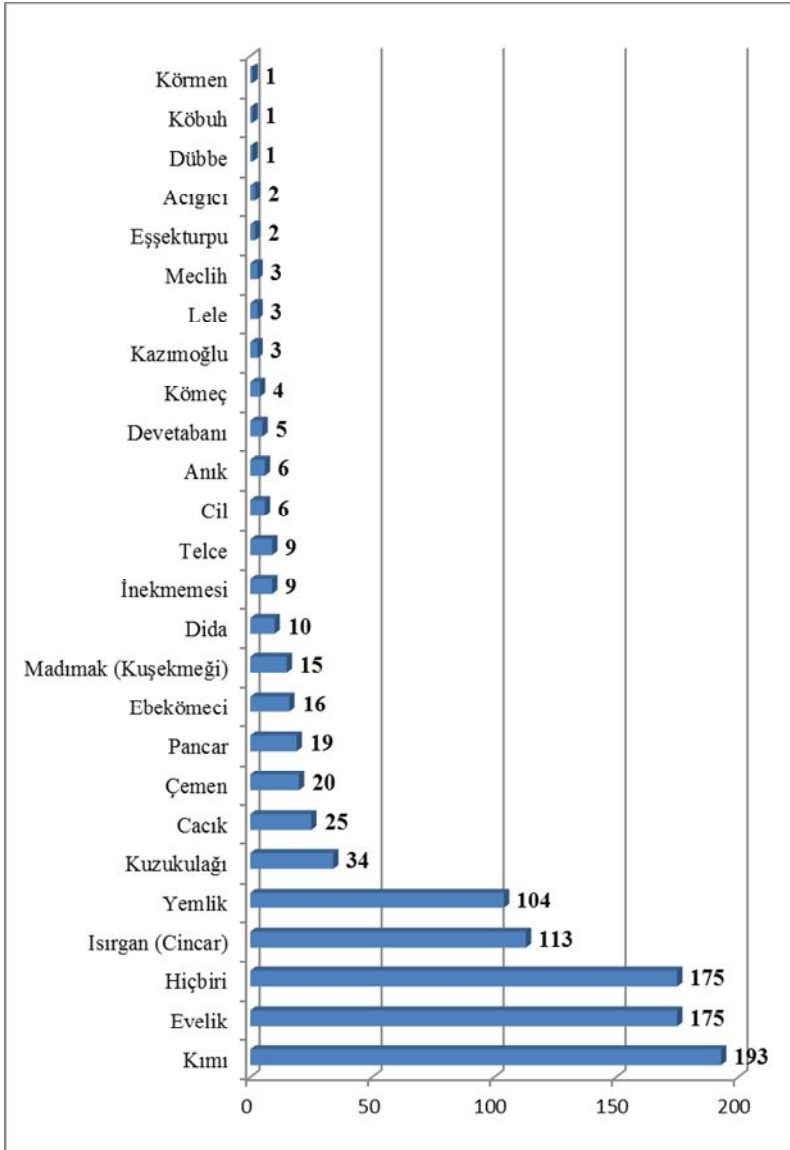
Katılımcıların, *Ardahan'da hediye olarak verdiğiniz/gönderdiğiniz gıda ürünleri (tarım ürünleri) hangileridir?* sorusuna verilen cevaplar Şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 6: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen Veya Gönderilen Gıda Ürünleri (Tarım Ürünleri)

Şekil 6'da görüleceği üzere, 342 katılımcı Ardahan Kazını, 279 katılımcı Kaşar Peynirini, 273 katılımcı Ardahan Çiçek Balını, 134 katılımcı Tereyağını ve 114 katılımcı ise Yağlı Peyniri hediye olarak verdiğini veya gönderdiğini belirtmiştir. Bunların dışında katılımcıların ankette yer alan diğer seçeneğine yazdıkları hediye olarak verdikleri veya gönderdikleri gıda ürünleri şunlardır: Açma, Hindi, kavurma, kurban eti, kuşburnu pekmezi, pastırma ve patates yiyeceğini hediye olarak verdiklerini veya gönderdiklerini belirtmişlerdir.

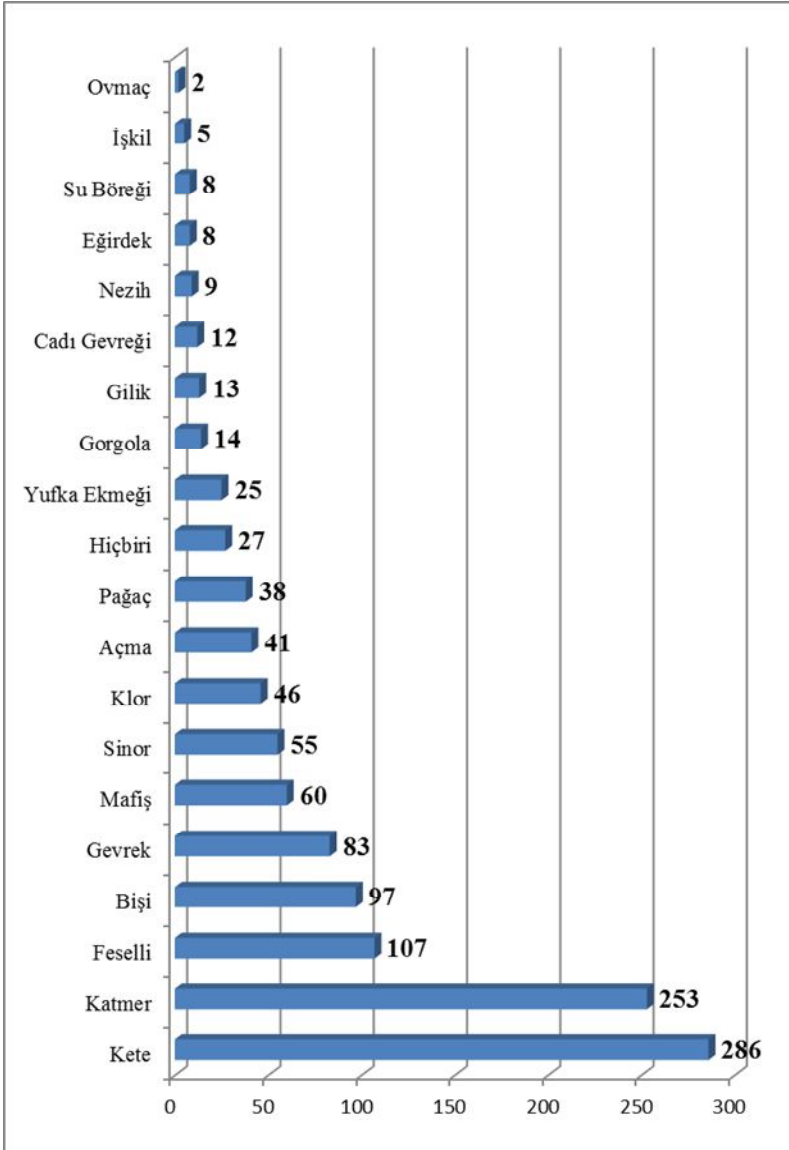
Katılımcıların, *Ardahan'da hediye olarak verdiğiniz/gönderdiğiniz gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler hangileridir?* sorusuna verdikleri cevaplar Şekil 7'de yer almaktadır.

Şekil 7: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen veya Gönderilen Yenilen Yabancı Bitkiler

Şekil 7’de görüleceği üzere Ardahan’da hediye olarak gönderilen veya verilen en önemli gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler ile ilgili olarak 175 katılımcı hiçbiri olarak cevap verirken, 175 katılımcı Evelik ve 193 katılımcı ise Kimı olarak cevap vermiştir.

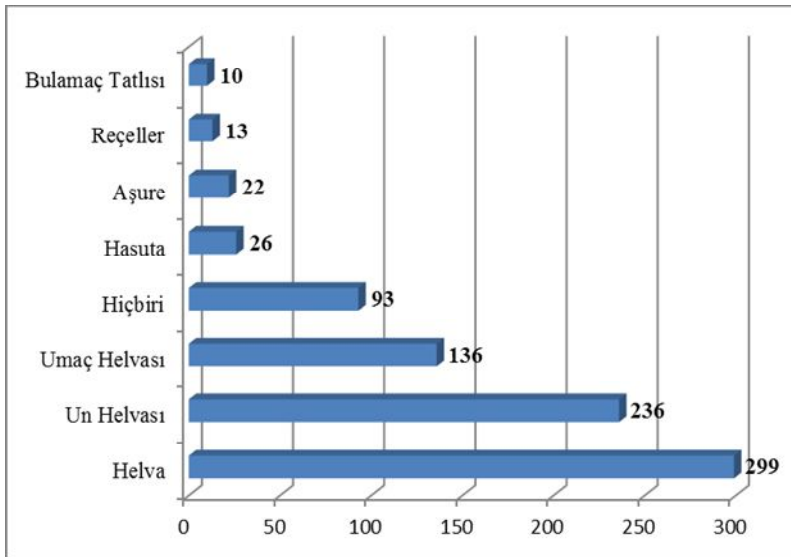
Katılımcıların, *Ardahan’da hediye olarak verdiğiniz / gönderdiğiniz hamur işleri hangileridir?* sorusuna verdikleri cevaplar Şekil 8’de yer almaktadır.

Şekil 8: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen veya Gönderilen Hamur İşleri Yiyecekler

Şekil 8'de 286 katılımcı Kete, 253 katılımcı Katmer, 107 katılımcı Feselli ve 97 katılımcının ise Bişi'yi hediye olarak verdiği veya gönderdiği görülmektedir. Bunların dışında katılımcıların ankette yer alan diğer seçeneğine yazdıkları hediye olarak verdikleri veya gönderdikleri gıda ürünleri şunlardır: İçli kete, köy ekmeği, sac ekmeği, lavaş ekmeği ve tandır ekmeğini hediye olarak verdiklerini veya gönderdiklerini belirtmişlerdir.

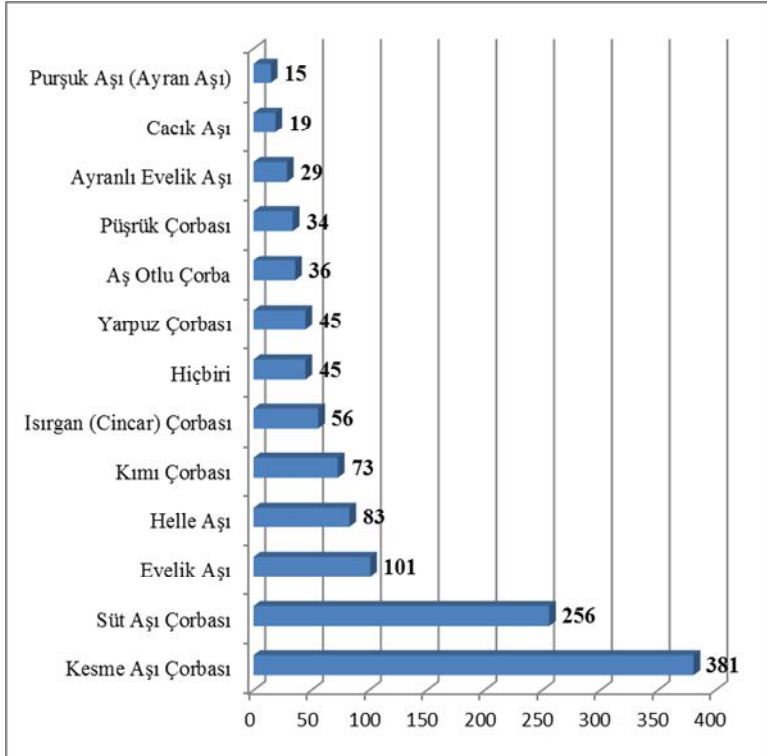
Katılımcıların, *Ardahan'da hediye olarak verdiğiniz/gönderdiğiniz tatlılar hangileridir?* sorusuna verdikleri cevapların sonuçlarına Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 9: Ardahan'da Hediye Olarak Verilen/Gönderilen Tatlılar

Şekil 9'da görüleceği üzere, 299 katılımcı Helva'yı, 236 katılımcı Un Helvasını ve 136 katılımcı ise Umaç Helvasını hediye olarak verdiğini veya gönderdiğini belirtmiştir.

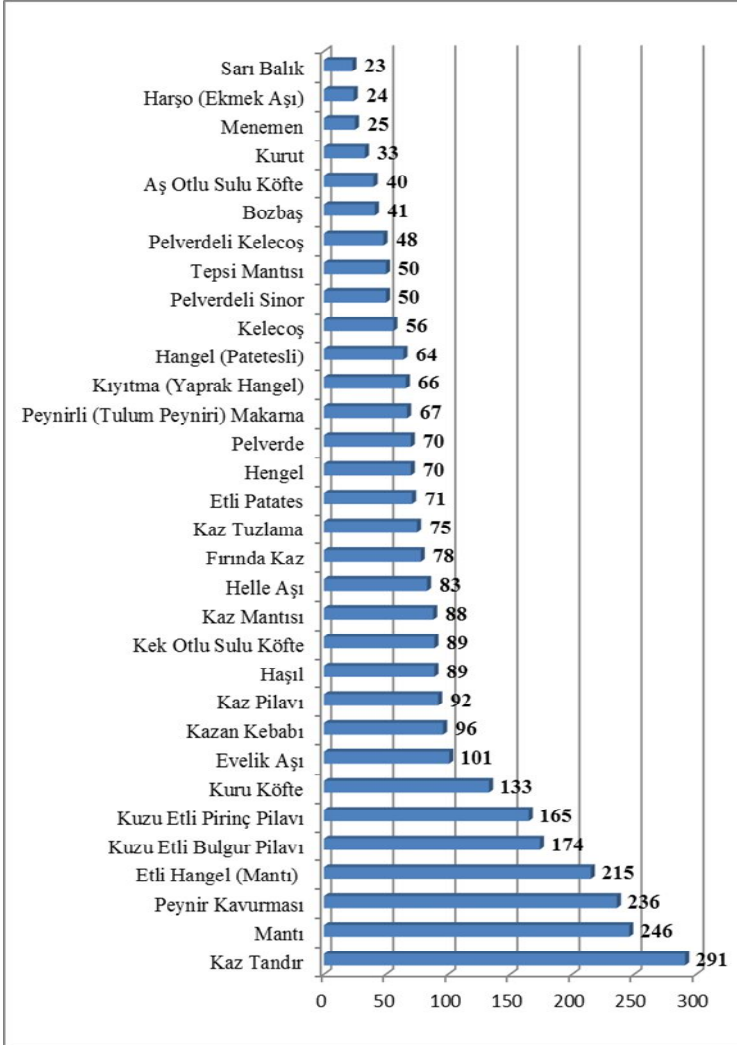
Katılımcıların, Ardahan'da misafirlere en çok ikram edilen çorba hangileridir? sorusuna verdikleri cevapların sonuçlarına Şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 10: Ardahan'da Misafire En Çok İkram Edilen Çorbalar

Şekil 10'da 381 katılımcı Kesme Aşı Çorbasını, 256 katılımcı Süt Aşı Çorbasını ve 101 katılımcı ise Evelik Aşı Çorbasını misafire en çok ikram ettikleri çorbalar olduğu görülmektedir. Bunların dışında katılımcıların ankette yer alan diğer seçeneğine yazdıkları misafire ikram ettikleri çorbalar şunlardır: Kaz çorbası ve ayran çorbasıdır.

Katılımcıların, Ardahan'da misafirlere en çok ikram ettiğiniz et ve diğer yemekleri hangileridir? sorusuna verilen cevaplar Şekil 11'de yer almaktadır.

Şekil 11: Ardahan'da Misafire En Çok İkram Edilen Et ve Diğer Yemekleri

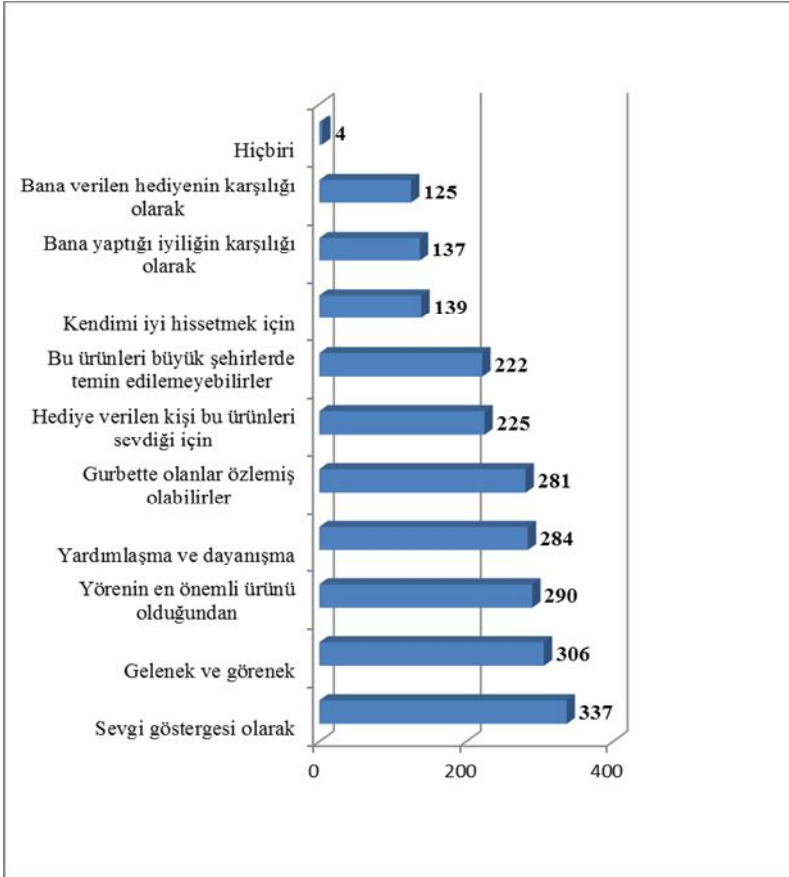
Şekil 11'de katılımcıların misafire en çok ikram ettikleri et ve diğer yemekleri sıralaması gösterilmiştir. Bu sıralamaya göre 291 katılımcı Kaz Tandırı, 246 katılımcı Manti'yı, 236 katılımcı Peynir Kavurmasını ve 215 katılımcı ise Etli Hengel (Manti)'yı tercih ettikleri görülmektedir. 20 ve daha az tercih edilen yemekler Şekil 11'e dâhil edilmemiştir. Bunlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3:Ardahan'da Misafirlere En Az İkram Edilen Yemekler

Yemek Adı	İkramda Tercih Eden Katılımcı Sayısı
Evelik Sarması	17
Közleme	17
Kuymak	17
Piti	16
Tavuk Ciğerli Pilav	16
Çürük Kuymağı	14
Karnı Cırık	14
Çekme Pilav	13
Ekşili Ekmek Aşı	12
Cancur Kuruşu	11
Eğirdek	8
Gacguc	7
Tamaslı Lahana Sarması	7
Gavut	6
Torta/Bulama Gagaları	6
Lokma-Lokum	5
Nezih (Nezik)	5
Hiçbiri	5
Sinialt	4
Velibağ	4
Cırıhta	3
Dövmeç	3
Girik	3
Gabilca (Kavılca) Pilavı	2
Lalanga	2
Zülbiyet	2

Tablo 3'te Ardahan'da misafire ikram edilen yemeklerden en az tercih edilenler yer almaktadır.

Katılımcılara, *gıda ürünlerinin hediye olarak vermenizin/göndermenizin nedeni nedir?* sorusuna verdikleri cevaplar Şekil 12’de yer verilmiştir

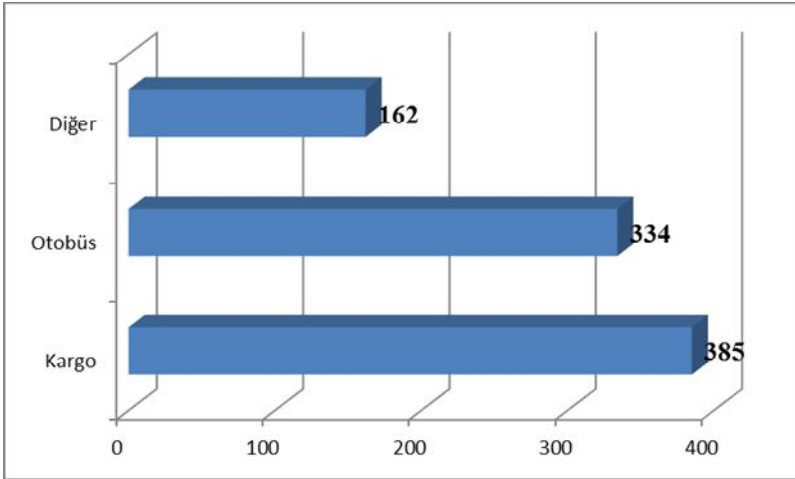
Şekil 12: Ardahan’da Gıda Ürünlerinin Hediye Olarak Verilmesinin Nedeni

Katılımcıların gıda ürünlerini hediye olarak vermenin nedenini sırasıyla şu şekilde cevaplamışlardır. 337 katılımcı sevgi göstergesi olarak, 306 katılımcı gelenek ve görenek nedeniyle, 290 katılımcı

yörenin en önemli ürünü olduğundan ve 284 katılımcı ise yardımlaşma ve dayanışma şeklinde cevaplamıştır.

Ardahan'da gıda ürünlerinin hediye olarak verilmesinin nedeni arasında sırasıyla; sevgi göstergesi olarak, gelenek ve görenek olduğu, yörenin en önemli ürünü olduğu, gurbette olanlar özlemiş olabilir, hediye verilen kişi bu ürünleri sevdiği için, bu ürünler büyük şehirlerde temin edilemeyebilir, kendimi iyi hissetmek için, bana yaptığı iyiliğin karşılığı olarak ve bana verilen hediyenin karşılığı olarak cevaplanmıştır. Birinci sırada gıda ürünlerinin hediye olarak gönderilmesinin “sevgi göstergesi olarak” belirtilmiş olması gıda ürünlerinin hediyeleşmesinin sürdürülebilir olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte cevaplar arasında en az skora sahip gıda ürünlerinin hediye olarak verilmesinin nedeninin “yapılan iyilik” ve “verilen hediyenin karşılığı” olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, *hediyelik gıda ürünleri gönderme aracı veya şekli* Şekil 14'de gösterilmiştir.

Şekil 13: Ardahan'da Hediyelik Gıda Ürünlerinin Gönderilme Şekli

Şekil 13'te Ardahan'da hediyelik gıda ürünleri gurbete gönderilme şekli olarak 385 katılımcı kargo firmalarını tercih ederken, 334 katılımcı otobüs firmalarını ve 162 katılımcı ise diğer seçeneği tercih edildiği görülmektedir.

Çalışmada, **Gıda ürünlerinin hediye olarak vermenizin/göndermenizin nedeni ile ilgili varsa düşünceniz nedir?** Sorusuna verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Lezzetlerin tadılması.

Gurbetdeki hemşerilerimizin bu tatlara ulaşması gerektiğini düşünüyorum.

Yöresel ürünlere gurbette ulaşmak zor olduğu için gönderilen gıda hediyeleri kişiye verilen değeri anlatır.

Bu tadın sadece buradaki ürünler de olması

Çalışmada, **Ardahan'da hediye ve hediyeleşme ile ilgili söz veya atasözü nelerdir?** sorusuna verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Az veren candan, çok veren maldan

Yumurtana göre gıgılla.

Güzel günlerde kullanın.

Et giren eve dert girmezmiş derler eskiler.

Bizi unutmamış.

Kendine umaç ufalamıyor, ele kesme kesecek.

Hediyeleşmek sünnettir.

Almadan evvel vermeyi düşün.

Çalışmada, **Ardahan'da yemekler ile ilgili söz, özdeyiş veya atasözü nelerdir?** sorusuna verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Kendine umaç ufalayamıyor, ele kesme kesecek.

Afiyet can olsun.

Bişi, eringen karı işi.

Hamur işi, marifetli hatun işi.

Ardahan'da yemeden ölme

Tavuk var kaz'dan güzel, gelin var kızdakı güzel.

Çalışmada, **Gıdaların hediye olarak gönderilmesi konusundaki görüş, öneri ve tavsiyeleriniz nelerdir?** sorusuna verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Yerel kültürün yaşaması için zaruri olarak görüyorum.

Hediyeleşmek, gurbettekilerin yöresel yemeklere olan özlemini gidermek güzel bir duygu.

Yöresel ürünlerin hediyelik için tercih olması çok anlamlı. Bölge ekonomisine katkı sunar.

Gerçek lezzete ulaşılır.

Gıdaların hediye olarak gönderilmesi çok iyi bir şey, hem özlem gideriliyor hem de gönderilen kişi kendi öz benliği ile mutlu oluyor.

Geleneksel tatları herkes tatmalı

Gelenek ve göreneklerimizı yaşatmamızın en iyi yoludur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde Serhat Şehri Ardahan ilindeki gastronomik hediyeleşme olgusuna ait ekonomik, kültürel ve sosyal yönüyle birçok önemli sonuca ulaşılabilmektedir. Ankete 246 kadın ve 240 erkek katılım sağlamıştır. Ardahan'da kadınların tarım ve hayvancılık ürünlerinin üretilmesinde önemli emekleri bulunmaktadır. Bu nedenle bu ürünlerin hediye olarak verilmesinde, yardımlaşma ve dayanışma aracı ve sevgi göstergesi olarak gurbetteki dostlara, akrabalara ve aile dostlarına verilmesi veya gönderilmesinde kadınların söz hakkının ve karar verme yetkisinin erkeklerden daha fazla olduğu söylenebilir. Gazeteci Deniz Zeyrek Sözcü Gazete'sindeki köşe yazısında bölgedeki kadınların aile içindeki tasarrufu ve karar mekanizmasındaki yerini şu ifadeler ile açıklamıştır: “...Kazı köyün kadınları besler. Hem aileye ayırır hem satar. Kazın geliri de doğrudan kadınındır. Büyük şehirlerde yaşayıp, Kars'taki köyden kaz satın almak, aynı zamanda sosyal bir dayanışma faaliyetidir...” (www.sozcu.com.tr).

Ardahan ilinde söz konusu hediyeleşmede ve ikramda tercih edilen ürünlerin sevgi göstergesi olduğu görülmektedir. Bu nedenle ekonomik değerinin artırılması ve ekonomiye değer katması için bu ürünlerin internetten “hediye” olarak satışının yapılması için gerekli çalışma yapılmalıdır. Örneğin bu gıda ürünleri çiçek gönderir gibi istenilen kişiye “hediye” olarak özel günlerde gönderilebilmelidir. Söz konusu ürünlerin, hediyeleşme aracı olarak kullanılması için lobi faaliyetleri, halkla ilişkiler, reklam ve tanıtım faaliyetleri ile desteklenmelidir.

Gastronomik hediyelerin ekonomik değerinin artırılması ve Ardahan ekonomisine değer katabilmesi için köylerde kooperatifleşme artırılmalı bununla ilgili eğitimler ve gerekli destek verilmelidir.

Ardahan dışında yaşayanların kooperatiflerden satın alma yaparak kendi köy ve şehirlerine destekleri teşvik edilmelidir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Ardahan dışında yaşayan Ardahanlı sayısı 541.000 kişidir. Ardahan nüfusu ise 96.000'dir. Ardahan dışında yaşayan Ardahanlı sayısı Ardahan'da yaşayanların 5,5 katı kadardır. Kuşkusuz bu demografik yapı Ardahan ilinin ekonomisi için önemli avantajlar sağlayabilir.

Sonuç olarak, iletişim ve ulaşım teknolojisi sayesinde ve küreselleşme sonucunda turizm faaliyetleri hızla gelişmiş olmakla birlikte insanların ziyaret edecekleri yerler ile ilgili kum, güneş ve deniz dışında çeşitli alternatif faaliyetlere yöneldikleri bilinen bir gerçektir. Bunun sonucu olarak alternatif turizm sayesinde yerellik ön plana çıkmış ve yerel ürünlerin üretim, hazırlama teknikleri ve kendine has diğer birçok özellikleri nedeniyle turistler tarafından daha çok tercih edilir duruma gelmiştir. Yöresel ve geleneksel tüm gıda ürünlerinin doğru ve bilinçli bir pazarlama ve tutundurma faaliyeti ile ön plana çıkarılması bu değerlerin sürdürülebilir bir ekonomik ve kültürel değere dönüştürülmesi günümüz turizm faaliyetlerinin en önemli parametresi olarak varlığını sürdürmektedir. Yemek kültürü ve diğer gıda ürünlerinin kendine özgü üretimi ve hazırlanması UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras olarak ve sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilmektedir. Şehirlerin aktörleri şehirlerin ürünlerine coğrafi işaret alarak kültürel miraslarına sahip çıkabilmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde Serhat Şehri Ardahan Kentine ait coğrafi işaretli ürünlere ve zenginliğe değer katacak pazarlama, tanıtım, reklam, lobi faaliyetleri, tüketim etkinlikleri gibi faaliyetler yürütülmelidir. Örneğin Kaz Eti'nin otel menülerine girmesi, kaz çiğernin ihracatı ile ilgili çalışma ve ihracat bilincinin pratikte uygulamaya konulması ve Ardahan Kaz'ının tüketiciye yönelik güvenilirliğinin korunması en önemli faaliyet olarak görülmektedir. Ardahan Kaz'ının çeşitli ulusal ve uluslararası kaliteli

şaraplar ile kombinasyonunun yapılması tüketimi artırmakla birlikte katma değerini artıracaktır. Ardahan çiçek balının önemini artıran flora ile ilgili daha fazla bilimsel ve akademik çalışmanın yapılması Ardahan çiçek balına değer katacaktır. Ardahan'da üretilen peynirler, Ardahan'ın fauna ve florasının avantajından yararlanarak ve üretilen peynirlere yönelik uzun vadeli inovasyon ile dünyada marka haline getirilebilir.

7. KAYNAKÇA

- Açıkğöz Ünay, F. (2012). XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Hediye ve Hediyeleşme (Padişahlara Sunulan Ve Padişahların Verdiği Hediyeler Üzerine Bir Araştırma) *T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Açıkğöz, F. Ü. (2018). Osmanlı Devleti'nde Pîşkeş (XVII. Yüzyıl). *Turkish Studies*. 13/24, 2018, s. 287-300 DOI: 10.7827/Turkish Studies.14515.
- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (2018). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-SonucLari-2018-30709>, Erişim tarihi: 31.01.2022.
- Akın, E. (2019). Evliya Çelebi Seyahatnamesi Bağlamında Nahçıvan Bölgesi Kültürel Yaşamına Bir Bakış. *Karadeniz Araştırmaları*, XVI/57 - Bahar 2018, s.55-64.
- Ardahan Coğrafyası, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-cografya>, Erişim tarihi:17.01.2022.
- Ardahan Çiçek Balı. <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/502d86bf-320d-43dd-9395-608613a1bab0.pdf>, Erişim tarihi: 28.02.2022.
- Ardahan Hakkında, <https://www.ardahan.bel.tr/ardahan-hakkında>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Ardahan Hakkında, <https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ardahan-yuruyus-parkurlari.pdf>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Ardahan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://ardahan.ktb.gov.tr/TR-55769/yore-mutfagi-gastronomi.html>, Erişim tarihi: 15.10.2021.

- Ardahan Kaz Eti. <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/47950211-228d-448d-bf30-96ed39739373.pdf>, Erişim tarihi: 28.02.2022.
- Ardahan Tarihçe, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-tarihce>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Ardahan, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan>, Erişim tarihi: 17.01.2022
- Ardahan'da Gezilecek Yerler, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-gezilecek-yerler>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Ardahan'da Yapılan Festivaller, <https://ardahan.ktb.gov.tr/TR-55805/yerel-etkinlikler.html>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Ardahan'da Yapmadan Dönme, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-da-yapmadan-donme>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Arınc, K. (2018). Boğatepe Köyü'nde Gravyer peyniri üretimi ve sürdürülebilir gelişme bakımından önemi (Kars/Türkiye). *Türk Coğrafya Dergisi*, (70), 7-18 . DOI: 10.17211/tcd.349760.
- Arslan, M. ve Erdem Kük, D. G. (2021). Alkıştan Gülbanga Türk Kültüründe Dua Verme Geleneği. *Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi*. 2021/24, 114-140.
- Aşık Şenlik; <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12797/asik-senlik-1850-1913.html>, Erişim tarihi: 09.03.2022.
- Atik, K. (2019). Osmanlı Bürokratlarının Padişaha Sunduğu Hediyeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 12 Sayı: 65.
- Avcı, C. (2021). Kaşar: Ekolojik Bir Kent İmgesi Örneği. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (9), 259-276. DOI: 10.46250/kulturder.910895.
- Ayaz, B. (2014). Kan Bağı ve Evlilik Dışı Akrabalık İlişkilerinde Hediyeleşme: Balıkesir Örneği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*. Cilt 3 Sayı 7 Bahar 2014, s.100-107.

- Aydın, S. (2013), Kültürel Bir Miras Olarak Atasözlerinin Kullanımı Üzerine Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat, Cilt:19, Sayı:75, 2013/3.
- Aytaş, G. (2019). Kültürel Bir Form Olarak Türkülerde Kaz. *Akademik Kaynak*, 5 (10-11), 75-89.
- Başaran, G. (2019). Masallardaki Hediyeleşmenin Toplumsal Cinsiyet Boyutu. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (3), 91-116.
- Başlar, G. ve Ateşalp, S.T. (2019). Dijital Hediyeleşme Kültürü Bağlamında Hayran Altyazıları: Puzzle Fansub Topluluğu. *İlef Dergisi* 2019 6(1), Bahar: s. 147-177.
- Belk, R.W. ve Coon, G.S. (1993). GiftGiving as AgapicLove: An Alternativedothe Exchange ParadigmBased on DatingExperiences, *Journal of Consumer Research*, 20: 417.
- Birekul, M. (2014). Armağan Kültürü, Dünden Bugüne Hediyeleşmenin Dönüşen Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Anlamları. **Açılım Kitap**. 2014.
- Coğrafi İşaretler, <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografisiaretler/liste?il=75&tur=&urunGrubu=&adi=>, Erişim tarihi:17.01.2022
- Çimen, H. (2016). Gastronomi Turizmi Açısından Ardahan Mutfağının Önemi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 32 (32), 307-315. DOI: 10.17498/kdeniz.279656
- Diker, O. ve Deniz, T. (2017). Kars Kültürel ve Gastonomik Kimliğinde Kaz. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22 (38), 189-204. DOI: 10.17295/ataunidcd.303192.
- Doğan, V. (2017). Hediyeleşme Motivasyonları Üzerine Bir Ölçek Geliştirme: Kültürel ve Durumsal Karşılaştırma. *T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Erkurt, M. (2021). Eski Mezopotamya Ve Anadolu'da Kadın Mektupları Ve Kadın İle İlgili Edebi Metinler (MÖ II. Binyılın Sonuna Kadar). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar Müdürlüğü (GES), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü Erişim tarihi: 12.02.2022
- Damal Bebek, <https://www.ges.gov.tr/tr/tekstil/0343300001/>, Erişim tarihi: 12.02.2022
- Godbout, J. T. (2003). Armağan Dünyası (The World of the Gift) (Çev. Dilek Hattatoğlu), İletişim Yayınları, Araştırma İnceleme Dizisi, 1. Baskı, İstanbul.
- Gökçen, A. ve Ulutaş, E. (2019). Toplumsal Bir Tip: Misafir, *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), s. 111-136. DOI: 10.31679/adamakademi.544669.
- Kars Kaşarı. <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/190.pdf> , Erişim tarihi: 28.02.2022.
- Kılıç, B. (2021). Gastronomik ve Ekonomik Bir Değer Olarak Kaz Etinin Beğenilirliği: Duyusal Kriterler Üzerinden Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*. 16/62, 560-586.
- Kılıç, B. (2021). Türkiye'nin Pazarlanabilir, Turistik, Gastronomik, Ekonomik ve Kültürel Değeri Olan Yedigâr Lezzetleri. Ekin Basın Yayın Dağıtım. 2021.
- Kılıç, B., Gönenç Güler, E. (2021). Türkiye'de Gastronomik Hediyeleşme Süreci: Afyonkarahisar Örneği. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5 (2021): 224-250.
- Köksalan, N. (2019). Hediye Verme Davranışında Duyusal Tatmini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. T.C. Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.

- Köse, D. (2015). Tarihsel Boyutuyla Türkçe Çince Deyim ve Atasözlerinde Hediyeleşmenin Kültürlerarası İlişkisi. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 14 s. 51-69.
- Machiavelli, (1994). Prens, (Çev. Nazım Güvenç) Anahtar Kitaplar Yayınevi, İkinci Baskı, İstanbul
- Mauss, M. (2016). Armağan Üzerine Deneme, Arkaik Topumlarda Değiş Tokuşun Biçimi ve Nedeni. Alfa Basım Yayım.
- Meraklısına Kaz Dersleri, Deniz, Z. (2019). <https://www.sozcu.com.tr/2019/yazarlar/deniz-zeyrek/meraklisina-kaz-dersleri-5488021/> Erişim tarihi: 31.01.2022.
- Önal, S. (2010). Edebi Metinlere Yansıyan Yönüyle Osmanlı Toplumunda Hediyeleşme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (1) , s. 103-113.
- Özaba, F. (2020). Arşiv Belgeleri Işığında Osmanlı Devleti ve Buhara Emirliği Arasındaki Hediyeleşme. *Ankara Anadolu ve Rumeli Araştırmaları Dergisi*, 1 (2020): 197-215
- Özbay, G., Semint, C. ve Semint, S. (2020). Ardahan Gastronomik Yapısı İçinde Bir Kış Lezzeti: Ardahan Kazı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (2) , 675-684.
- Öztürk, L. (2008). İbn Yahya El-Veşşa (O. 325/937)'Ya Gore Abbasi Toplumunda Hediyelerin Gizli Dili. *İstem*, Yıl:6. Sayı:12, s. 9-15.
- Pala, A. (2021). Bir Osmanlı Saray Düğününe Türkistan ve İran'dan Gönderilen Hediyeler. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 21/2. s. 291-310 DOI: 10.32449/egetdid.1007364
- Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni, 110 Sayılı Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni, <https://ci.turkpatent.gov.tr/duyurular/detay/110-say%C4%B1%C4%B1-resmi-co%C4%9Fraf-i%C5%9Faret-ve-geleneksel-%C3%BCr%C3%BCn-ad%C4%B1-b%C3%BCitni-yay%C4%B1mland%C4%B1>, Erişim tarihi: 31.01.2022.

- Saygılı, D. , Demirci, H. ve Samav, U. (2020). Coğrafi İşaretli Türkiye Peynirleri. *Aydın Gastronomy*, 4 (1) , 11-21.
- Schmid, W. (2017). Hediye Vermek ve Hediye Almak Üzerine. (Çev. Tanıl Bora ve Turgut Demir). İletişim Yayınları. 1. Basım. İstanbul.
- Serka Kalkınma Ajansı, <https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ardahan-yuruyus-parkurlari.pdf>, Erişim tarih: 26.11.2021
- Serka Kalkınma Ajansı, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan>, Erişim tarih: 26.11.2021
- Serka Kalkınma Ajansı, <https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-gezilecek-yerler>, Erişim tarih: 26.11.2021
- Sevimli, Y. ve Sönmezdağ, A. S. (2016). Özel Gün Tatlıları: Kültür Turizmi Açısından Önemi. *International Rural Tourism and Development Journal. Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*. 1 (2): 18-28.
- Tekin, F. (2018). Hz. Peygamber'in Hediyeyeşmeye Verdiği Değer. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), s. 61-86.
- Tezcan, M. (2019). Folklorik ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği ve Türk Kültüründeki Yeri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22 (1), s. 29-36.
- Tomak, A. ve Güney, E. (2014). Kültürel Bir Değer Olarak Hediye Geleneği ve Ekslibris, *Uluslararası Ekslibris Dergisi*, Cilt 1 / Bölüm 2.
- Türk Eğitim Vakfı (2022). Kart Bağışı. <https://bagis.tev.org.tr/kart-sertifika>, Erişim tarihi: 12.02.2022.
- Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, (2022). <https://islamansiklopedisi.org.tr/hediye>, Erişim Tarihi. 08.01.2022
- Türkiye Kültür Portalı (2021).<https://www.kulturportali.gov.tr>, Erişim tarihi: 29.04.2021
- Ünal Miçooğulları, S. (2018). Yeni Ekonomide Dijital Emek. *International Journal of Labour Life and Social Policy*, 1(1), 5-17.

- Yeşil, Y. (2016). Âşık Şenlik'in Şiirlerinde Geçiş Dönemleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 5 (14), 199-206.
- Yıldırım, E. ve Pirende, G. (2019). Hediye Satın Alma Davranışının A ve B Tipi Kişilik Özelliği Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 2019.
- Yılmaz Önder, S. (2009). Tevarih-i Al-i Selçuk'ta Hediyeleşme ve Hediye Sözleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 2 (3-4), 309-321.

8. EKLER

8.1. Araştırmanın Soruları

1. Cinsiyetiniz

Kadın

Erkek

2. Mesleğiniz

Memur

Esnaf

Kamu İşçisi

Özel Sektör

Ev Kadını

Emekli

Çiftçi

Diğer:

3. Eğitim Durumunuz

İlkokul

Ortaokul

Lise

Önlisans

Lisans

Lisansüstü

4. Yaşınız

20-30 arası

31-40 arası

41-50 arası

51-60 arası

60-70 arası

5. Aylık toplam hane halkı geliriniz ne kadardır?

1 - 5.000 Türk Lirası arası

5.001 - 7.500 Türk Lirası arası

7.501 - 10.000 Türk Lirası arası

10.001 - 15.000 Türk Lirası arası

15.001 - 20.000 Türk Lirası arası

20.000 Türk Lirası ve üzeri

**6. (TARIM ve HAYVANCILIK ÜRÜNLERİ) Ardahan'da hediye olarak
verdiğiniz / gönderdiğiniz gıda ürünleri hangileridir?**

Alabalık

Ardahan Çiçek Balı

Ardahan Kazı

Çeçil

Çökelek

Et Kurutma (Tike)

Gravyer Peyniri

Hanak Tel Peyniri

Hedik

Kaşar Peyniri

Kavılca Buğdayı

Kavurga

Kaymak

Kurut (Keş)

Lor Peyniri

Posof Elması / Badele Elması

Posof Fasulyesi

Sarı Yağ

Soharış

Tavuk

Tel Peyniri

Tereyağı

Tuluk

Tulumb Peyniri

Uğra

Yağlı Peynir

Yoğurt

Yumurta

Hiçbiri

Yukarıdakilerin dışında var ise yazınız (TARIM ve HAYVANCILIK ÜRÜNLERİ).

7. (YABANI BİTKİLER) Ardahan'da hediye olarak verdiğiniz / gönderdiğiniz gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler hangileridir?

Acıgıcı

Anık

Cacık

Cil

Çemen

Devetabanı

Dida

Dübbe

Ebekömeci

Eşşekturpu

Evelik

Isırgan (Cincar)

İnekmemesi

Kazımoğlu

Kımı

Köbuh

Kömeç

Körmen

Kuzukulağı

Lele

Madımak (Kuşekmeği)

Meclih

Pancar

Telce

Yemlik

Hiçbiri

Yukarıdakilerin dışında var ise yazınız (YABANI BİTKİLER).

8. (HAMUR İŞLERİ) Ardahan'da hediye olarak verdiğiniz / gönderdiğiniz hamur işleri hangileridir?

Bişi

Açma

Cadı Gevreği

Eğirdek

Feselli

Gilik

Gorgola

İşkil

Katmer

Kete

Klor

Mafiş

Nezih

Ovmaç

Pağaç

Sinor

Su Böreği

Yufka Ekmeği

Gevrek

Hiçbiri

Yukarıdakilerin dışında var ise yazınız (HAMUR İŞLERİ).

9. (TATLILAR) Ardahan'da hediye olarak verdiğiniz / gönderdiğiniz tatlılar hangileridir?

Aşure

Bulamaç Tatlısı

Hasuta

Helva

Reçeller

Umaç Helvası

Un Helvası

Hiçbiri

Yukarıdakilerin dışında var ise yazınız (TATLILAR).

10. (ÇORBALAR) Ardahan'da misafirlere en çok ikram edilen çorba yemekleri hangileridir?

Aş Otlı Çorba

Ayrırlı Evelik Aşı

Cacık Aşı

Evelik Aşı

Helle Aşı

Hiçbiri

Isırgan (Cincar) Çorbası

Kesme Aşı Çorbaı

Kımı Çorbası

Purşuk Aşı (Ayrırlı Aşı)

Püşrük Çorbası

Süt Aşı

Süt Çorbası

Yarpuz Çorbası

Yukarıdakilerin dışında var ise yazınız (ÇORBALAR).

11. (ET VE DİĞER YEMEKLERİ) Ardahan'da misafirlere en çok ikram ettiğiniz et ve diğer yemekleri hangileridir?

Aş Otlı Sulu Köfte

Bozbaş

Cancur Kuruşu

Cırırhta

Çekme Pilav

Çürük Kuymağı

Döğmeç

Eğirdek

Ekşili Ekmek Aşı

Etlı Hangel (Mantı)

Etlı Patates

Evelık Aşı

Evelık Sarması

Fırında Kaz

Gabilca (Kavılca) Pilavı

Gacguc

Gavut

Girik

Hangel (Patetesli)

Harşo (Ekmek Aşı)

Haşıl

Helle Aşı

Hengel

Karnı Cırık

Kaz Mantısı

Kaz Pilavı

Kaz Tandır
Kaz Tuzlama
Kazan Kebabı
Kek Otlı Sulu Köfte
Kelecoş
Kıyıtma (Yaprak Hangel)
Közleme
Kuru Köfte
Kurut
Kuymak
Kuzu Etli Bulgur Pilavı
Kuzu Etli Pirinç Pilavı
Lalanga
Lokma-Lokum
Mantı
Menemen
Nezih (Nezik)
Pelverde
PelverdeliKelecoş
PelverdeliSinor
Peynir Kavurması
Peynirli (Tulum Peyniri) Makarna
Piti
Sarı Balık
Sinialt
Tamaslı Lahana Sarması
Tavuk Ciğerli Pilav

Tepsi Mantısı

Torta/Bulama Gagalası

Velibağ

Zülbüyet

Hiçbiri

Yukarıdakilerin dışında var ise yazınız (ET ve DİĞER YEMEKLERİ).

12. Gıda ürünlerinin hediye olarak vermenizin/göndermenizin nedeni nedir?

Yörenin en önemli ürünü olduğundan

Gurbette olanlar özlemiş olabilirler

Yardımlaşma ve dayanışma

Gelenek ve görenek

Bu ürünleri büyük şehirlerde temin edilemeyebilirler

Hediye verilen kişi bu ürünleri sevdiği için

Kendimi iyi hissetmek için

Sevgi göstergesi olarak

Bana yaptığı iyiliğin karşılığı olarak

Bana verilen hediyenin karşılığı olarak

Hiçbiri

13. Gıda ürünlerinin hediye olarak vermenizin/göndermenizin nedeni ile ilgili varsa düşüncenizi yazınız.

14. Ardahan'da hediye ve hediyeleşme ile ilgili söz veya atasözü nelerdir? Lütfen yazınız.

15. Ardahan'da yemekler ile ilgili söz, özdeyiş veya atasözü nelerdir? Lütfen yazınız.

16. Gıdaların hediye olarak gönderilmesi konusundaki görüş, öneri ve tavsiyeleriniz var ise yazınız.

17. Bu hediyeleri nasıl gönderiyorsunuz?

Kargo

Otobüs

Diğer

8.2. 23 Şubat Günlük Siyasi & Müstakil Gazete'de çıkan haber

23 ŞUBAT GAZETESİ 21 Ocak, Layout 1 20:01:22 17:33 Page 1

75 plakalı, sondan 74. Ardahan'a yeni Öğretmenler!

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) dün ilk defa açıkladığı 'İllerde Yaşam Endeksi' araştırmasında eğitimde en iyi iller arasında 81. Yüzyet arasında sondan 74. olan Ardahan'a yeni öğretmenler atandı.

Geçtiğimiz aylarda bir okul öğrencisini Fransız öğrenimine yetiştiren; diklat adı verilen sınavlık okula, sonlarında Sağlık Okulunda bir öğretmen

öğrencisini hastanelik ettiği Ardahan'a atanan yeni öğretmen adaylarına 'Migül' adında haber veren Ardahanlı 5 öğrenci milletvekili olan Atalay'ın konuyla ilgili mesajı şöyle:

"Başta İlimize atananak, 200 öğretmenle birlikte öğrenim hayatımıza da binbinlerle katılanlara da teşekkür ederiz. Eğitim altyapısı itibarıyla Türkiye'nin en iyi 10' lünden birisi Kocaeli ve Giresun Ardahan'a hayırlı olsun. MEB Bakanımız ve ekibine sabırları ve memleketimizi teşvikleri olsun."

5 Öğrencidir Ardahan Milletvekili olan Prof. Dr. Othan Atalay

T.Şahin Şirin

Kapanan 28 köy yolu açıldı

Ardahan ve Kars'ta yoğun kar ve tipi nedeniyle ulaşıma kapanan 28 köy yolu açıldı.

Ardahan Valisi Hüseyin Çenes, yaptığı açıklamada, bölge genelinde kar ve tipinin yer yer etkisini artıranak ulaşıma akamattara neden olduğunu söyledi.

Kanyonları 183. Şube Şefliği ile İl Özel İdaresi ekipleriyle il genelinde yoğun bir şekilde kaza mülkiyet çalışmalarına yürütüldüğünü belirten Çenes, yoğun kar yağarak çıkan ve kara sığmayan yerleri 21 araçla ekipçilerle kararlaştırıldığını aktardı.

Önce, gün içinde ulaşıma kapanan 12 köyde çalışmalar sağlandığını bildiren, şunları kaydetti: "Yoğun kar yağış ve tipi yer yer etkisini güçlendirebiliyor. Özellikle yüksek noktalarda yoğun tipi nedeniyle ulaşılamaz hale geliyor. Kar ve çökme halinde bulunduklarımızın istisnasız."

Kars'ta da yoğun kar ve tipi nedeniyle ulaşıma kapanan 108 köyden 16'su ekipçilerle çalışması sonucu açıldı.

Karın etkisini devam ettiği kentte ulaşıma kapalı halde bulunan 92 köy yolunun ise açılması için çalışmalar devam ediyor.

T.Şahin Şirin

3600 ek göstergeler için ilk kez net bir tarih verildi!

HABER SAYFA 3'DE

www.AnadoluHaber.gen.tr

www.anadoluhaber.gen.tr

Günlük Siyasi & Müstakil Gazete

23 SUBAT

21.01.2022 Yıl: 56 Sayı: 10294 Fiyatı 75 Krş

Ardahan'da Gastronomik hediyeleşme ile ilgili akademik çalışma yapılıyor

Dr. Öğr. Üyesi Binali Kılıç ve Prof. Dr. Emel Gönenç Güler'e göre; söz konusu çalışma Ardahan ilimizin ürünlerinin tanınmasına ve ekonomik bir değer kazanmasına katkı sunacaktır.

"Türkiye'nin Pazarlanabilir, Tutarlı, Gastronomik, Ekonomik ve Kültürel Değeri Ürün Yaratıcı Liderleri" adlı kitabın yazarı, Bilkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Döken Yürütme Kurulunda Dr. Öğr. Üyesi Binali Kılıç ve Türkiye Üniversitesi Tarih ve Coğrafya Bölümü Başkanı Prof. Dr. Emel Gönenç Güler Ardahan ilimiz ile ilgili "Türkiye'de Gastronomik Hediyeleşme: Sektör Şehri Ardahan Örneği" adlı akademik çalışması başlatıldı.

Dr. Öğr. Üyesi Binali Kılıç ve Prof. Dr. Emel Gönenç Güler'e göre; söz konusu çalışma Ardahan ilimizin ürünlerinin tanınmasına ve ekonomik bir değer kazanmasına katkı sunacaktır.

Çalışma hakkında gazetemize açıkladıkları buharan Dr. Öğr. Üyesi Binali Kılıç: "Hediyeleşmenin önemli bir araç olduğu düşünüyorum. Bu bağlamda bu çalışmada önemli bir katkı sağlanacaktır."

Hediyeleşmenin önemli bir araç olduğu düşünüyorum. Bu bağlamda bu çalışmada önemli bir katkı sağlanacaktır."

güven, doğru yaklaşımın, gerek doğanın, kültürün, gelenek ve göreneklerin ve bölgenin yapışmasını katkı sunacaktır. Ayrıca, hediyeleşme yerel ekonomiyi de büyük bir katkı sunacaktır.

Ardahan ilimiz bu hediyeleşme

ekonomik yönden faydalıdır. Bu çalışmada önemli olanın pratiklerden Sektör Şehri Ardahan ilimiz için paha, tarım, hayvancılık ürünlerinden en çok hediye olarak verilen ve Ardahan'da bulunan en çok ilimiz olanın önemini yeterince vurgulamaktır. Çünkü bu bir farkındalık

yaşamaktır" dedi.

Prof. Dr. Emel Gönenç Güler ise, çalışmanın önemini vurguladığını ve Ardahan'da hediyeleşme ve ilimizin ekonomik gelişimine katkı sağlanacağını belirtti. "Bu çalışmanın önemli bir katkı sağlanacağını düşünüyorum. Bu bağlamda bu çalışmada önemli bir katkı sağlanacaktır."

Devamı Sayfa 2'de